

ฉบับพิเศษ
กิจกรรมสังคม
และการเมือง

ข่าวชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน

ข่าวชุมชน

www.codi.or.th e-mail : codi@codi.or.th ฉบับที่ 92 ปีที่ 12 ประจำเดือนมิถุนายน 2549

60 ปีที่พระองค์ พระองค์ ทรงงานหนัก
60 ล้าน หวยรัก เติบโตเหนือเกล้า
60 ล้าน คำสรรเสริญ แม้ร้ายยาว
ไม่อาจเท่า ที่พระองค์ ทรงครองไทย
ให้อยู่เย็น อยู่ดี อยู่มีสุข
ความพอเพียง คลายทุกข์ อันยิ่งใหญ่
มีวิกฤต เกิดขึ้น ในคราวใด
พระบารมี ช่วยให้ ไทยร่วมเย็น

เดือน ต.ค. ปี ร้อยกว่าของ

ชุมชนทั่วประเทศศกักทอเครือข่าย ปฏิรูปสังคมและการเมือง

สุรินทร์ กิจนิตยชีวี

นายสุรินทร์ กิจนิตยชีวี แกนนำองค์กรชุมชนอาวุโส เปิดเผยว่า จากสภาพการณ์ที่การเมืองไทยภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ได้รับความคาดหวังให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองสู่ระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ด้วยการเพิ่มบทบาทของภาคประชาชนในการมี

ส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองตนเอง ให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น และรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้มีองค์กรอิสระขึ้นมาทำหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุล การทำงานของฝ่ายบริหาร เพื่อให้ทำงานอย่างโปร่งใส มีธรรมาภิบาล และนำพาสังคมไปสู่ความเข้มแข็งยั่งยืน

แต่กลับปรากฏว่า กลไกและช่องทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนยังเต็มไปด้วยข้อจำกัดมากมาย โดยเฉพาะกระบวนการเลือกตั้งที่กลายเป็นเครื่องมือสร้างความแตกแยกขัดแย้ง ส่งผลกระทบทั้งโดยตรงและอ้อมต่อการทำงานเพื่อ

อ่านต่อหน้า 19

**ปฏิรูปการเมืองครั้งใหญ่
ต้องสลายอำนาจส่วนกลาง
สร้างท้องถิ่นเข้มแข็ง**

หัวไม้รายเดือน **หน้า 2**

**ผู้นำชุมชนคิดอย่างไร
ต่อการปฏิรูปการเมือง**

หน้า 4

**การเมือง
สมานฉันท์
ของคนควนบุรี**

หน้า 5

**จากกันบึงแห่งใจชาวชุมชน
ในวาระครองราชย์ 60 ปี**

หน้า 22

คณะกรรมการสถาบันฯ พอช.-พู้ว่าฯ ขอนแก่น ร่วมเปิดชุมชนตะวันออก

วันที่ 28 เมษายน ที่ผ่านมา นายพิชัย รัตตกุล ประธานกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการสถาบันฯ

อ่านต่อหน้า 19

ศตจ.รุกแก้ปัญหาที่ดินชายแดนใต้

วันที่ 10 พฤษภาคม ที่ผ่านมา คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาคความยากจนด้านที่ดิน ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

อ่านต่อหน้า 18

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นองค์กรของรัฐแนวใหม่ในรูปแบบองค์การมหาชน ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีกว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่มุ่งสร้างกระบวนการพัฒนาชุมชนและประชาสังคมที่กว้างขวางทั้งในเมืองและชนบท มีโครงสร้าง วิธีการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายในทุกระดับ โดยมียุทธศาสตร์หลัก คือ การให้ความสำคัญกับการสร้างและพัฒนากลไกองค์กรชุมชนและท้องถิ่น การเพิ่มศักยภาพและสร้างกำลังความสามารถขององค์กรชุมชนให้เป็นแกนกลางในการพัฒนา

ปฏิรูปการเมืองครั้งใหญ่ ต้องสลายอำนาจส่วนกลางสร้างท้องถิ่นเข้มแข็ง

หัวไม้ รายเดือน

โดย...กองบรรณาธิการ

วิกฤติด้านการเมืองที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ ได้นำไปสู่การสร้างความแตกแยกของคนในชาติอย่างชัดเจน ทำให้ต้องทบทวนและมองย้อนกลับไปดูโครงสร้างของระบบการบริหารบ้านเมือง และระบบการเมืองที่เป็นอยู่อย่างจริงจัง โดยไม่ไปยึดติดกับแนวทางหรือข้อกฎหมายเชิงเทคนิคของรัฐธรรมนูญที่มีอยู่เพื่อมองภาพรวมที่เป็นอยู่ว่าเกิดอะไรขึ้นกับสังคมไทยทั้งระบบ

หากมองข้อเท็จจริงด้วยหัวใจเป็นธรรม และต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีเกิดขึ้นในสังคม เราจะพบปัญหาสำคัญของระบบการเมืองและการจัดการบ้านเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันหลายประการด้วยกัน

ประการแรก พบว่ารัฐบาลส่วนกลาง มีอำนาจมากเกินไป ทั้งอำนาจเงิน และอำนาจกฎหมายที่รวมศูนย์อยู่ที่กระทรวงต่างๆ ในขณะที่ชุมชนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการตนเองน้อยมาก และต้องพึ่งพาอำนาจส่วนกลางอยู่ตลอดเวลา

ประการถัดมา รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้ความสำคัญและให้อำนาจกับพรรคการเมืองที่มาเป็นรัฐบาลมากเกินไป จนอดที่จะตั้งคำถามไม่ได้ว่าทำไมรัฐธรรมนูญจึงให้อำนาจกับคณะบุคคลที่มาเป็นรัฐบาลให้สามารถจัดการทุกสิ่งทุกอย่างในบ้านเมืองมากมายขนาดนั้น รวมทั้งสามารถทำข้อตกลงกับต่างประเทศ โดยที่สังคมไม่รู้หรือไม่เห็นชอบด้วย

จากข้อเท็จจริงของรัฐบาลตลอด 5 ปีที่ผ่านมาพบว่า พรรคการเมืองเป็นกลุ่มคนที่เกี่ยวพันกับผลประโยชน์ มีลักษณะเหมือนกับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนในการประกอบกิจกรรมทางการเมืองที่หลากหลาย คนตั้งชื่อว่า **"ธนกิจการเมือง"** อาศัยอำนาจที่มีอยู่เข้าไปครอบงำระบบต่างๆ ที่มีอยู่ให้เอื้อประโยชน์ให้กับตนและพวกพ้องได้

โดยง่าย ไม่มีระบบถ่วงดุลและระบบตรวจสอบทั้งจากภายในและจากสาธารณะ ระบบพรรคจึงหลุดออกไปจากสังคมส่วนใหญ่ โดยสังคมไม่มีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกลไกของรัฐอย่างเป็นปกติและต่อเนื่อง

ในขณะที่ ส.ส. ระบบเขตส่วนมากไม่เป็นตัวของตัวเอง และอาจไม่สามารถแสดงคุณภาพอะไรออกมาได้ เพราะทุกคนเป็นเสมือนเจ้าหน้าที่บริษัทที่ต้องทำตามมติพรรค ที่บอกให้ยกมือและทำตามคำสั่งของเจ้านาย บทบาทในการถ่วงดุลกับระบบบริหารจึงหมดไป

เป็นที่น่าสังเกตว่า ส.ส. ส.ก. ส.ท. ส.ช. ที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นลูกหลานนักการเมือง หรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ผู้มีชื่อเสียงในสังคม ส่วนใหญ่อายุน้อย มีฐานะดี มักอยู่ในภาคธุรกิจ และไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับสนใจ หรือรับรู้ปัญหาความต้องการของท้องถิ่นที่ตนเป็นผู้แทนเลย

ในส่วนของ ส.ส. ระบบปาร์ตี้ลิสต์ ก็ทำให้เกิดโครงสร้างที่เหมือนกับมีชนชั้นในพรรคเป็นเสมือนผู้มีฐานะอีกชั้นหนึ่ง เป็นนายทุนของพรรค เป็นผู้มีอิทธิพลมีเงินทอง และสามารถเป็นรัฐมนตรีได้ ทำให้ ส.ส. ปาร์ตี้ลิสต์เป็นผู้มีอิทธิพลเหนือกลุ่ม ส.ส. ระบบเขตที่ผ่านการเลือกตั้งโดยไม่ต้องทำอะไรนอกจากบริหารและจ่ายเงิน

โครงสร้างของปาร์ตี้ลิสต์ ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงเป็นโครงสร้างที่เป็นปัญหาทำให้เกิดอิทธิพลครอบงำซ้ำซ้อนบทบาทระหว่างสองระบบ คือนิติบัญญัติ และระบบบริหาร จึงทำให้ ส.ส. ระบบเขตที่ผ่านการเลือกตั้งไม่ค่อย

มีบทบาทและหมดความสำคัญไปโดยปริยาย

เมื่อ ส.ส. ระบบเขต ไม่มีบทบาทเชิงการถ่วงดุลกับระบบบริหารที่แท้จริง ทำให้ ส.ส. ระบบเขต กลายเป็นผู้มีหน้าที่ทางงบประมาณไปพัฒนาท้องถิ่น แย่งหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่น หรือแสวงหาบทบาทเพื่อจะได้รับการยอมรับ เช่น เป็นผู้ประสานงานในกระทรวงหรือหน่วยต่างๆ กลายเป็นผู้ช่วยของรัฐมนตรี เลขาธิการรัฐมนตรีต่างๆ ทำให้บทบาทไม่ชัดเจน

ส่วนระบบ ส.ว. ที่มีกรรณิชาว่า มีการซื้อขายเกิดขึ้นทั้งประจำและเฉพาะครั้ง ก็เป็นปัญหาทั้งระบบ การที่ ส.ว. ต้องผ่านการเลือกตั้ง ทำให้นักเลือกตั้งซึ่งมีหวัหวัคคะแนนคุมเสียงมาเลือกตั้งมีโอกาสมากกว่าการจะได้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถ

ดังนั้น หากต้องการวุฒิสภาที่เต็มไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่แท้จริง อาจต้องใช้วิธีอื่นที่ไม่ใช่การเลือกตั้งจากคนทั้งจังหวัด ซึ่งไม่สามารถรู้จักกันจริงๆ ได้เลย

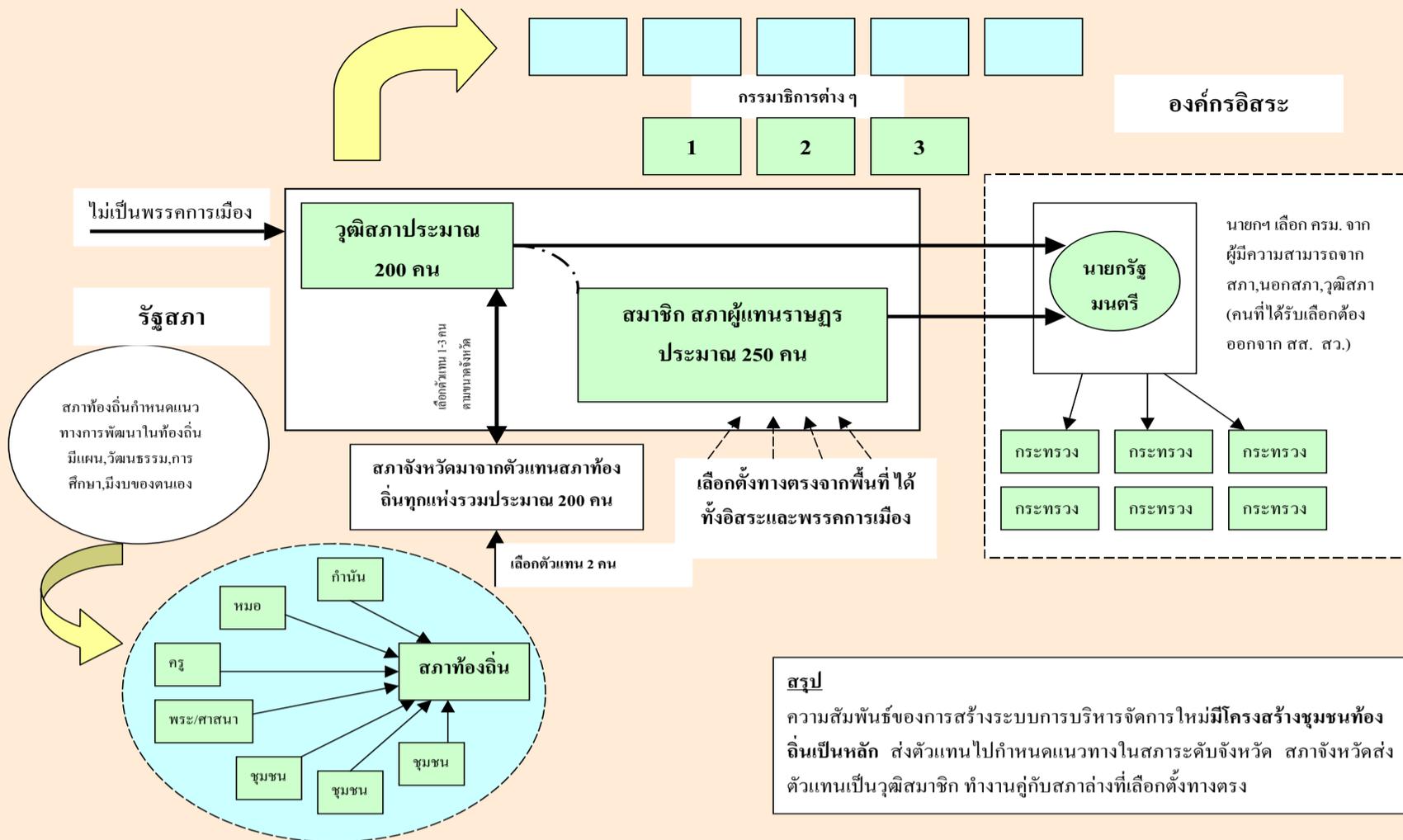
ด้านองค์กรอิสระต่างๆ ที่มีอยู่มากมาย เช่น กกต. ปปช. ศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการสิทธิฯ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ปปง. กรรมการวิถุกระจายเสียง ฯลฯ ภายหลัง 5 ปีผ่านไป จะพบว่าเกือบทุกองค์กรมีปัญหา สมมุติฐานที่จะสร้างองค์กรอิสระให้เป็นสถาบันอิสระของสังคมไม่แน่ว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ การเลือกสรรกรรมการที่มีกระบวนการที่ยืดเยื้อ และมีส่วนร่วมมากเกินไปภายใต้ระเบียบ และการ

ปฏิบัติที่ละเอียดดียบ ต้องตีความ ถึงกระนั้นก็ตามเป็นที่ชัดเจนว่า เกือบทุกองค์กรก็ยังสามารถถูกแทรกแซงจากรัฐบาลได้ทั้งสิ้น

ปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของระบบการเมืองบ้านเราก็คือ คนส่วนใหญ่ถูกทำให้เชื่อว่า สัญลักษณ์ที่สำคัญของระบบประชาธิปไตย คือ **"การเลือกตั้ง"** ดังนั้น **"การเลือกตั้ง"** จึงถูกนำมาใช้กับการสรรหาคนและระบบที่เกี่ยวข้องจากประชาชนโดยตรงในเกือบทุกเรื่อง ทุกระดับ แต่วันนี้จะเห็นได้ว่า ระบบการเลือกตั้งทั้งระบบมีปัญหาอย่างร้ายแรง มีการใช้เงินซื้อเสียงทุกการเลือกตั้งทุกระดับ ทุกเรื่อง ทั้งการเลือกตั้ง ส.ส. ส.ว. ส.ท. ส.ช. อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมไปถึงกรรมการชุมชน คนที่ทำงานกับชุมชนในพื้นที่จะรับรู้ถึงโครงสร้างของการวางคน วางสาย วางหวัหวัคคะแนน ในการจัดการลงคะแนนเลือกตั้งเป็นอย่างดีหรือที่เรียกกันจนติดปากว่า **"วางสายแล้วจ่ายเงิน"** ผลของการเลือกตั้งส่วนใหญ่จึงไม่สามารถทำให้ประชาชนเข้าใจต้องแท้ได้ว่า กำลังเลือกอะไรเกี่ยวกับตน และท้องถิ่นอย่างไร เพราะมีระยะห่างระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับระบบส่วนกลางเป็นอันมาก

ส่วนโครงสร้างระบบงบประมาณการเงินของประเทศจะถูกรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลางมากเกินไป ทำให้การตัดสินใจจ่ายเงินเพื่อการพัฒนาขึ้นอยู่กับระบบงบประมาณของส่วนกลางที่ต้องทำตามระบบระเบียบ และวิธีการที่ถูกกำหนดมาทั้งหมด เพราะประชาชนเป็นผู้ขอใช้ ไม่ใช่เจ้าของ รวมทั้งต้องแบกรับภาระในการไปร่วมทำโครงการที่ตนไม่ต้องการ หรือไม่เคียดคิดว่าจะทำเนื่องจากส่วนกลางคิดว่าควรทำ และมีงบประมาณมาให้ เป็นการทำงานซ้ำซ้อนซ้ำซากไม่เกิดประโยชน์จริงสิ้นเปลืองงบประมาณ

ปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด จึงเป็นระบบที่เกิดขึ้นจากปัญหาเชิงโครงสร้าง คำถามจึงมีว่า อะไรคือระบบที่ควรจะเป็น ซึ่งมาถึงตรงนี้จะต้องชัดเจน

ต่อจากหน้า 2
ปฏิรูปการเมือง

ก่อนว่า เรากำลังมาคิดถึงการปฏิรูปสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มาช่วยกันหรือระบบทั้งหมด ไม่ใช่มาแก้รัฐธรรมนูญ หรือแก้ปัญหาเพียงผิวเผิน

ดังนั้น ในขณะที่ทุกฝ่ายกำลังเรียกร้องให้มีการปฏิรูประบบสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองหลังการเลือกตั้ง จึงเห็นว่าระบบที่ถูกตั้งน่าจะไม่ใช่ระบบที่คิดตัดสินใจ และกำหนดจากส่วนกลาง แล้วให้ท้องถิ่นหรือหน่วยงานข้างล่างปฏิบัติ แต่เป็นระบบที่จะต้องให้ท้องถิ่นและชุมชนมีอำนาจมีความรู้ ความมั่นใจ และมีบทบาทในการจัดการตนเองให้มากที่สุด โดยมีข้อเสนอสำคัญๆ ดังนี้

1. **ท้องถิ่นจัดการตัวเอง** ซึ่งการจะให้ท้องถิ่นสามารถจัดการตนเองได้ต้องมีสมมุติฐานเบื้องต้นว่า **“ต้องสร้างโครงสร้างทั่วประเทศ เพื่อให้คนไทยในทุกพื้นที่เข้มแข็ง และมั่นใจที่จะจัดการทุกเรื่องในท้องถิ่นได้”** ซึ่งการจะบังเกิดผลดังกล่าวได้ คนในท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจในการสร้างแนวทางและกลไกของตนเอง เพื่อจัดการพัฒนาท้องถิ่น (ซึ่งอาจเป็นกลไกระดับตำบลหรือเทศบาลแล้วแต่กรณี) ตามแนวทางดังนี้

1) สร้างองค์กรท้องถิ่นที่มาจากตัวแทนของทุกชุมชนในตำบล รวมทั้งกลุ่มที่หลากหลายในท้องถิ่น เช่น ครู กำนัน ผู้นำศาสนา หมอ ฯลฯ เพื่อทำหน้าที่เป็น **“สภาท้องถิ่น”** ซึ่งที่มาของตัวแทนจะต้องไม่ใช่การเลือกตั้ง แต่ควรเป็นระบบตัวแทนที่ชุมชนส่งมาโดยมีการพูดจาหรือเพื่อให้ได้ตัวแทนขึ้นมา หรือที่เรียกว่า **“การเมืองสมานฉันท์”** จากนั้นสภาท้องถิ่นอาจมีการเลือกผู้จัดการที่ทำหน้าที่คล้ายๆ นายกอบต. เพื่อให้สามารถดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นไปได้

2) ท้องถิ่นโดยสภาท้องถิ่นจะต้องมีแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองทุกด้าน

3) สภาท้องถิ่นต้องมีอำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่า ในท้องถิ่นของตนเอง

4) ท้องถิ่นต้องมีระบบงบประมาณของตนเองจากฐานภาษีที่มากขึ้น เพื่อให้มีการพึ่งพาส่วนกลางน้อยที่สุด ไม่ขึ้นกับระบบงบประมาณส่วนกลางมากเกินไป

5) สภาท้องถิ่นควรมีฐานะเป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการออกกฎเกณฑ์ ระเบียบ จัดระบบงบประมาณ ระบบเศรษฐกิจ ระบบพัฒนาสังคม สามารถออกข้อห้าม ตลอดจนข้อกำหนดต่างๆ เพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรม และมีพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ ตามเอกลักษณ์ของตนเอง

เชื่อว่าแนวทางนี้จะนำไปสู่การตั้งจิตวิญญาณของการพัฒนา ให้คนในท้องถิ่นสามารถกำหนดตัวเองเกิดความมั่นใจ พัฒนาความรู้ มีอำนาจในการจัดการตนเอง ที่จะนำไปสู่การสร้างระบบท้องถิ่นเข้มแข็งในที่สุด

2. **จังหวัดจัดการตนเอง** มีเป้าหมาย เพื่อเป็นร่วมให้กับการพัฒนาของทุกๆ ท้องถิ่นในจังหวัดนั้นๆ โดยกำหนดให้มีกลไกระดับจังหวัดที่มาจากตัวแทนของ **“สภาท้องถิ่น”** แห่งละ 1-2 คน ประกอบเป็นสภาจังหวัด

สภาจังหวัดก็มีแนวคิดเช่นเดียวกับสภาท้องถิ่น กล่าวคือ นอกจากจะมีกลไกแล้วจะต้องมีแผนพัฒนาจังหวัด มีอำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีงบประมาณของตนเอง ฯลฯ เพื่อให้สามารถจัดการตนเองได้อย่างมีส่วนร่วมและมีทิศทางตามแนวทางของคนในจังหวัดและในท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ไม่ใช่ถูกกำหนดมาจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว

3. **สร้างระบบส่วนกลางให้หนุนเสริมท้องถิ่น**

โดยจะต้องเป็นระบบที่ไม่ซับซ้อนเพื่อให้สามารถหนุนเสริมระบบของท้องถิ่นและจังหวัดให้สามารถบริหารอำนาจของตนเองได้ ดังนี้

1) ระบบ ส.ว. ให้มาจากตัวแทนของสภาจังหวัด เพื่อให้เกิดระบบเชื่อมโยงและหนุนเสริมกับท้องถิ่นได้อย่างเป็นระบบ หรือทำให้คนที่ เป็น ส.ว. เป็นผู้รู้ปัญหาของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

2) การเลือกตั้ง ส.ส. ควรมีระบบเดียว คือ เลือกจากพื้นที่ โดยจะมาจากระบบพรรคหรือผู้สมัครอิสระก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผู้แทนปวงชนที่หลากหลายขึ้น

3) ให้ ส.ส. และ ส.ว. เป็นผู้เลือกนายกรัฐมนตรีจากคนในหรือนอกสภาก็ได้ แล้วให้นายกรัฐมนตรีเลือกคณะรัฐมนตรีของตนเองขึ้นมารับบริหารประเทศวิธีนี้จะทำให้นายกรัฐมนตรีมีอิสระในการจัดการเลือกสรร และจะถูกถ่วงดุลโดยสภาทั้งสองมากขึ้น

4) ให้รัฐบาลรายงานผลการดำเนินงานต่อทั้ง 2 สภาประจำปี และให้สภาลงมติยอมรับหรืออาจไม่ไว้วางใจเป็นระบบปกติ

5) ส.ว. ซึ่งเป็นผู้ที่เลือกมาจากสภาจังหวัดจะต้องลงมติในกรณีสำคัญๆ เช่น การเลือกนายกรัฐมนตรี การเห็นชอบแผนงบประมาณประจำปีของรัฐบาล ซึ่งการไม่ไว้วางใจหรือไว้วางใจจะต้องมาจากมติของสภาจังหวัดเท่านั้น ไม่ใช่มติหรือความเห็นของ ส.ว.

แนวคิดทั้งหมดคงไม่สมบูรณ์ และมีปมปัญหาอีกมากมายที่จะต้องช่วยกันขบคิด เช่น องค์กรอิสระจะมีอยู่หรือไม่ ถ้ามีจะสรรหาขึ้นอย่างไร จึงจะแหวกปัญหาเดิมๆ ออกมาได้ เป็นต้น ซึ่งก็หวังว่าแนวคิดนี้จะเพียงแนวคิดหนึ่งที่ขอมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเมืองไทยให้หลุดจากวังวนตามที่ถูกคนปรารถนา ■

ผู้นำชุมชนคิดอย่างไรต่อการปฏิรูปการเมือง

กรองสมุทรณ์
โดย.. กองบรรณาธิการ

ปลายปี 2548 เริ่มเกิดกระบวนการตั้งคำถามถึงการบริหารประเทศของรัฐบาลภายใต้การนำของพ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จนนำมาสู่ขบวนการกู่ชาติ เรียกร้องให้ผู้นำลาออก ในที่สุดมีการยุบสภา และเลือกตั้งใหม่ 2 เมษายน ล่าสุด 8 พฤษภาคมที่ผ่านมาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแถลงการณ์ให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะ และเป็นวิกฤติการเมืองที่เริ่มจะเห็นทางออก แต่ภารกิจสร้างกระบวนการเรียนรู้การปฏิรูปการเมืองภาคชุมชนยังเป็นเพียงการเริ่มต้น ผู้นำชุมชนเขาคิดอย่างไรในสถานการณ์เช่นนี้ “ข่าวชุมชน” ฉบับนี้ขอรวบรวมความเห็นของคนรากแก้วมาฝากทุกท่าน

“มันเป็นการเมืองรวบยอด หากมองอีกแห่งหนึ่งก็เป็นผลดี เพราะมันสามารถจัดการได้หมดในคนๆ เดียว แต่หากมองด้านตรงข้าม มันกลายเป็นจุดอ่อนที่ทำให้เกิดวิกฤติการเมืองระดับชาติที่เป็นอยู่ขณะนี้ มันไม่มีความหลากหลาย ส.ส. และส.ว. ที่เลือกเข้าไปก็เป็นฐานทางการเมือง ไม่ได้ผลักดันกฎหมายที่เป็นประโยชน์ของภาคประชาชน โดยเฉพาะบางมาตราที่มีอยู่แล้วในรัฐธรรมนูญ”

นั่นเป็นเสียงสะท้อนของกำนัน **สุรินทร์ นิลเลิศ** ผู้ประสานงานเครือข่ายแผนแม่บทชุมชน 4 ภาค จากจ.อ่างทอง และบอกว่า หากจะปฏิรูปการเมืองต้องทำกันหลายภาคส่วน คือการเมืองระดับชาติจะแก้กฎหมายก็ทำกันไป แต่ที่สำคัญต้องมีการเมืองภาคประชาชนคู่ขนานไปด้วย ซึ่งการสร้างการเรียนรู้ให้กับภาคประชาชนเป็นสิ่งที่สำคัญ เชื่อว่าการปฏิรูปการเมืองต้องเกิดขึ้นจากคนข้างล่าง เราต้องเริ่มคิดว่าจะทำอย่างไรให้ผู้แทนทั้ง ส.ส., ส.ว. ที่ไปนั่งอยู่ในสภา มีความหลากหลายมาจากตัวแทนของกลุ่มทางสังคมต่างๆ ไม่ใช่แค่ครบ 400 คน แต่ไปนั่งเป็นแค่ส่วนประกอบของรัฐบาล

ผู้นำชุมชนจากอ่างทองบอกด้วยว่า การสร้างการเรียนรู้ต้องทำกันระหว่างชุมชนต่อชุมชนอย่างต่อเนื่อง

สังคม เจริญทรัพย์

นายอดุลย์ ยกคำजू

นายแก้ว สังข์ชู

เข้มแข็ง เวทีของการเมืองระดับชาติยังไม่สามารถตอบสนองประชาชนได้อย่างแท้จริง เราต้องมีเวทีการเมืองระดับชาวบ้านที่เข้มแข็งคู่ขนานกันไป

นายอดุลย์ ยกคำजू แกนนำเครือข่ายแนวร่วมเกษตรกรรมภาคเหนือจ.เชียงใหม่ เล่าเสียงสะท้อนของประชาชนคนรากหญ้าให้ฟังก่อนว่า ชาวบ้านเขาคิดว่าจะปฏิรูปอะไร แล้วใครจะเป็นคนปฏิรูป ถ้าบอกว่าจะแก้รัฐธรรมนูญก็เห็นแก่กันมาเกือบจะ 20 ครั้งแล้วยังไม่ดีที่สุดอีกหรือ ที่สำคัญเขาถามว่า ถ้าแก้รัฐธรรมนูญแล้วชาวบ้านจะได้อะไรบ้าง

“ผมว่ามันต้องปฏิรูปทั้งระบบ คือ ระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ส่วนการปฏิรูปโครงสร้างการเมืองข้างบน เช่น แก้รัฐธรรมนูญขอเสนอความเห็นที่ หมวดแรกต้องกล่าวถึงอำนาจของปวงชนชาวไทยไว้ก่อนเลย แก่คุณสมบัติของ ส.ส. ว่าต้องจบปริญญาตรี จบอะไรก็ได้ ขอให้เป็นคนที่ชาวบ้านเขาเลือกมา” แกนนำเครือข่ายแนวร่วมเกษตรกรรมภาคเหนือกล่าวและว่า เรามีโจทย์สำคัญคือ จะทำอย่างไรให้สังคมของเราเป็นประชาธิปไตยที่มีสิทธิ เสรีภาพ มีความเสมอภาคและเท่าเทียม เช่น สิทธิชุมชนท้องถิ่น การตัดสินใจปกครองตนเอง การมีอำนาจในการจัดการทรัพยากรของประชาชน

ส่วนผู้นำชุมชนจากภาคอีสานและประธานร่วมศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนภาคประชาชน (ศตจ.ปชช.) **อ.สังคม เจริญทรัพย์** บอกว่า หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเมืองคือ การสร้างประชาธิปไตยให้เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะคนส่วนใหญ่ของประเทศ ไม่ได้อยู่ที่การแก้รัฐธรรมนูญ เพราะการแก้รัฐธรรมนูญเราทำมาหลายครั้งแล้ว

มันก็วนกลับมาแก้อีก

เราลอกการปกครองของตะวันตกมา ก็เลยมุ่งที่การแก้รัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ถ้าเรามุ่งแก้รัฐธรรมนูญ เราก็จะเห็นว่าวันหนึ่งคนมีเงินเมื่ออยากเล่นการเมืองก็ลงมาประกาศว่าตนเองมีความพร้อมที่จะเป็นผู้นำประเทศ แล้วมันก็เกิดปัญหาตามมา แต่กระบวนการคัดเลือกผู้นำของคนตะวันออกเกิดจากการเห็นพ้องร่วมกัน

“อำนาจของประชาชนต้องเริ่มตั้งแตระดับพื้นที่ จากหมู่บ้านที่เห็นพ้องร่วมกันเลือกผู้นำขึ้นมา ดูแลท้องถิ่นในระดับ อบต. เราจะมีสภาผู้นำชุมชนจากนั้นก็โยงกันแต่ระดับพื้นที่เข้าสู่ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ให้คนส่วนใหญ่มีอำนาจกำหนดอนาคตของประเทศอย่างแท้จริง”

การปฏิรูปการเมืองแบบนี้เป็นการปฏิรูปทั้งระบบ เพราะหากมุ่งที่ตัวกฎหมายใหญ่ของประเทศ ผ่านไปอีกไม่กี่ปีก็ต้องแก้กันอีก แก้เสร็จก็มีประท้วงขับไล่กันอีก ดังนั้นถ้าตัวรัฐธรรมนูญมีปัญหา เราก็ต้องเปลี่ยนระบบคิดใหม่ ต้องชูประเด็นสิทธิชุมชนให้ชัดเจนขึ้นให้คนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นผู้กำหนดอนาคตตนเอง ไม่ใช่รัฐบาลกำหนดเหมือนที่เคยเป็นมา ซึ่งจำเป็นต้องอธิบายให้คนในสังคมเข้าใจ

ขณะที่ผู้แทนชุมชนจากพัทลุง **นายแก้ว สังข์ชู** จากศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนพัทลุง บอกว่า วิกฤติในระยะที่ผ่านมาทำให้เราเห็นว่า ระบบการตรวจสอบหรือกลไกตามรัฐธรรมนูญนั้นประชาชนไม่สามารถพึ่งพาได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นภาคประชาชนต้องสร้างการเมืองให้เป็นเรื่องของประชาชนไม่ใช่เรื่องของนักการเมืองเพียงอย่างเดียว เราต้องสร้างกลไกการตรวจสอบให้เป็นของภาคประชาชน

“เรากำลังคิดว่า ภาคประชาชนอาจจะต้องเริ่มจากการตรวจสอบนักการเมืองที่ชาวบ้านเลือกไปก่อนต่อไปจะมีการเชิญ ส.ส. หรือ ส.ว. มาพบชาวบ้านในเวทีประชาชนกันทุก 6 เดือน เพื่อเสนอความต้องการของชาวบ้านให้ผู้แทนได้นำไปเสนอยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันผู้แทนเหล่านี้ก็ต้องมาเสนอผลงานว่าระยะที่ผ่านมาได้ทำอะไรไปบ้าง เป็นหนทางตรวจสอบอย่างหนึ่งของภาคประชาชน โดยเฉพาะช่วงการปฏิรูปการเมืองรอบ 2 นี้บรรดาผู้แทนทั้งหมดมีหน้าที่สำคัญในการนำความคิดเห็นของชาวบ้านไปกำหนดเป็นแนวทางการปฏิรูปการเมือง นอกเหนือจากหน้าที่ประจำ” ผู้นำชุมชนจากพัทลุงกล่าวและว่า

ในขณะนี้เครือข่ายต่างๆ เช่น เครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน เครือข่ายที่อยู่อาศัย เครือข่ายสวัสดิการชุมชน เครือข่ายป่าชุมชน เป็นต้น จะเริ่มพูดคุยกันในการกำหนดท่าทีและประเด็นการปฏิรูปการเมือง เพื่อให้การปฏิรูปการเมืองรอบ 2 เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง

ตัวแทนองค์กรชุมชนจากภาคใต้อีกคนหนึ่ง **นายอุทัย บุญดำ** ผู้ประสานงานเครือข่ายสินธุ์แพทองจ.พัทลุง ซึ่งเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมด้านเศรษฐกิจชุมชน บอกว่า อยากจะผลักดันให้มาตรา 40 ตามรัฐธรรมนูญ ที่ระบุว่า คลื่นความถี่เป็นสมบัติสาธารณะ และกำหนดให้เมืองคือทรัพย์สินที่ควบคุมดูแลการจัดสรรคลื่นความถี่ตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญเมื่อปี 2540 การปฏิรูปสื่อก็ยังไม่ได้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง และสื่อวิทยุ โทรทัศน์ที่มีอยู่ก็ยังคงครอบงำ ดังนั้นการกระจายความเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ไปสู่ภาคชุมชนก็ยังไม่เกิดเป็นรูปธรรม

“เราอยากจะมีสื่อที่หลากหลายนำเสนอข้อมูลอย่างรอบด้าน เพื่อให้ประชาชนสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง เพราะที่ผ่านมาเรารับข้อมูลเพียงด้านเดียว คือจากสื่อที่รัฐเป็นเจ้าของ ส่วนหนังสือพิมพ์มันเข้าไปไม่ถึงชนบท คนก็ดูแต่โทรทัศน์ ฟังวิทยุ ซึ่งรัฐเป็นเจ้าของทั้งหมดเลย” นายอุทัยกล่าวปิดท้าย ■

“การเมืองสมานฉันท์” ของคนควนรู เลือکت้งอย่างไรจึงไม่แตกแยก...?

“มีการเลือกตั้งเมื่อไหร่ ชาวบ้าน ก็ทะเลาะ รบราฆ่าฟันกันทุกครั้ง”

เสียงสะท้อนจากอัครชัย ทศกูร เลขาธิการศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ตำบลควนรู อ.รัตภูมิ จ.สงขลา กล่าวถึง บรรยากาศทางการเมืองท้องถิ่นระหว่างที่มีการเลือกตั้งเกิดขึ้น และยังทำให้ญาติพี่น้องในชุมชนแตกแยกเป็นฝักเป็นฝ่าย ทำลายสายสัมพันธ์ของชาวชุมชน

นายอัครชัยเล่าว่า ตำบลควนรู มีความสัมพันธ์อันดีเครือญาติ โดยชุมชน มีพัฒนาการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรก เป็นช่วงที่ชุมชนอยู่ด้วยกัน อย่างสงบสุข พึ่งพาอาศัยและเอื้ออาทรกัน ระยะที่สอง เป็นช่วงที่ระบอบการเมือง แบบเลือกตั้งเข้ามา ในชุมชนมีความแตกแยก รบราฆ่าฟันกันจนสร้างความ

สลดใจแก่ชาวบ้าน ระยะที่สาม คือ จุดเปลี่ยนที่จะร่วมกันหาทางออกให้กับชุมชน

“ปี 2531 มีการเลือกตั้งครั้งแรก ผู้สมัครต่างแข่งขันกันแบบไม่ยอมใคร แม้ว่าจะเป็นเครือญาติกันก็ตาม ต่อมาปี 2533 มีการแข่งขันเพื่อชิงตำแหน่ง กำหนดใช้ระบบญาติพี่น้องเป็นฐานคะแนน มีการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้ที 1 ใช้เงินลงทุนจำนวนมากเพื่อหาเสียง เมื่อเสียเงินไปมากก็มีความโกรธ ความโมโห

อัครชัย ทศกูร

นำไปสู่ความแตกร้างในหมู่เพื่อน ญาติพี่น้อง สร้างความเบื่อบั่นทอนให้กับคนในชุมชนอย่างมาก” นายอัครชัยกล่าว

ในปี 2544 ชุมชนมีการจัดทำแผนชีวิตชุมชน ซึ่งกระบวนการของแผนชีวิตชุมชน ทำให้ชุมชนได้รู้จักตนเอง และที่สำคัญเรา ค้นพบทุนทางสังคมหลายอย่าง ซึ่งทุนทางสังคมประการหนึ่งที่ค้นพบ คือ ในอดีตชุมชนมีการเลือกผู้นำโดยการคัดสรรจากชุมชน โดยไม่มีการแข่งขัน เพราะผู้นำเกิดจากความศรัทธาของชาวบ้าน จากสิ่งที่ชุมชนค้นพบดังกล่าว จึงมีคำถามสำคัญว่า เราจะประยุกต์วิธีการคัดสรรผู้นำ

ชุมชนในอดีตให้เข้ากับยุคสมัยที่ใช้การเลือกตั้งเป็นตัวตัดสินชี้ขาดได้อย่างไร

ปีเดียวกันนั่นเอง มีการเลือกตั้ง อบต. ผู้นำชุมชนจึงคิดหาทางออก กำหนดปฐมพร จันทขวัญ จึงเป็นหัวหอกรับเป็นผู้เชื่อมประสานงานผู้ลงสมัครแข่งขันทุกคนให้เข้ามารับรู้ แลกเปลี่ยนพูดคุยกัน โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้สะท้อนข้อดีข้อด้อยของผู้สมัคร จึงใช้กระบวนการคัดสรรที่เคยดำเนินการมาเมื่อครั้งอดีต ทำให้ผู้สมัครได้พิจารณาว่าตัวเองขาดประสบการณ์ ความเหมาะสม หากลงไปก็แพ้ จึงมีบางคนถอนตัวออกจากการแข่งขัน กระบวนการแบบนี้ทำให้ชุมชนสามารถเลือกเฟ้น จนได้ผู้สมัครที่มีความเหมาะสม มีประสบการณ์ และมีคุณธรรม

“การเจรจาต้องใช้ความพยายามสูง ให้ผู้หลักผู้ใหญ่ที่นับถือช่วยเจรจาให้เห็นผลเสียของการเลือกตั้งที่ผ่านมา เพราะสังคมควนรูจะผูกพันกันแบบเครือญาติ นับถือผู้อาวุโส การเลือกตั้งในปี 2544 จึงไม่ต้องแข่งขัน ไม่เกิดความแตกแยก ซึ่งจุดเปลี่ยนที่เกิดขึ้นก็ด้วยทุนทางสังคมของคนควนรู คือมีพระ ครู และชาวบ้านที่มีจิตสำนึกสาธารณะ รักถิ่นฐาน ไม่อยากเห็นความริ้วรานในชุมชนเกิดขึ้นอีก เป็นพลังหนุนไปสู่การสร้างความร่วมไม้ร่วมมือ

กัน” เลขาธิการศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนตำบลควนรูกล่าว และว่าพระสงฆ์ในชุมชนทุกรูปจะสามารถเทศน์เรื่องชุมชนเข้มแข็งได้ จึงทำให้พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในชุมชน นอกจากนั้นชุมชนยังมีกิจกรรมที่รวมใจของคนตำบลควนรู เช่น การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ การจัดค่ายเยาวชน ปลูกจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น มีกลุ่มอายุ รุ่นเก๋า กลาง ใหม่ ทุกเดือน จะมีกิจกรรมของผู้นำ โดยมีทุกคนมาร่วมตัวกัน

สำหรับผลจากการใช้กระบวนการคัดสรร และใช้การหารือร่วมกันในการคัดเลือกผู้ใหญ่บ้าน และกำนันนั้น ทำให้เกิดความสมานฉันท์ในชุมชน ไม่มีการไหวแต่จะพูดคุยกันหลายครั้งจนปรากฏตัวผู้อาวุโสเข้ามาทำงานให้ชุมชนทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น ส่วนการเลือกตั้ง อบต. นั้น ก็ใช้กระบวนการดังกล่าวด้วย ทำให้ผู้ที่ชุมชนเลือกเข้ามาเป็นผู้สมัครลงรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนเข้าไปทำงานใน อบต. ชาวบ้านเดินเข้าออก อบต. ด้วยความรู้สึกที่ดี

“เราเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมาย แต่เป้าหมายของเรา คือ ต้องได้คนดี มีคุณธรรม ตั้งใจทำงานเพื่อชุมชน และชุมชนไม่แตกแยก” อัครชัยกล่าวทิ้งท้าย

ชุมชนท้องถิ่นอยู่อย่างพอเพียง ท่ามกลางโลกาภิวัตน์ได้อย่างไร!?

■ ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม

“กระแสสังคมไทยยังไม่ใช้ทิศทางเดียวกับเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งนี้เป็นปัญหา แต่ปัญหาคือข้อท้าทาย เราต้องสู้ และเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป”

หลายปีที่ผ่านมา ชุมชนมีการทำเกษตรแบบพึ่งตนเอง ซึ่งแม้จะเป็นวิธีการแบบพอเพียง ก็ถือว่าเป็นแนวทางที่ดี เศรษฐกิจพอเพียงจึงปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 เป็นปรัชญานำทาง แต่ตลอดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ก็ยังไม่เป็นจริง แม้อาจจะมีความพยายามจะยกระดับให้เป็นจริงมากขึ้น ด้วยความพยายามของกลุ่มคน ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกันอยู่ ซึ่งเป็นแรงหนุนนำเพื่อให้ภาครัฐพูดถึงเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น และเข้ามาทำให้เศรษฐกิจพอเพียงมีส่วนในนโยบายมากขึ้น แต่ยังไม่ถือว่าใช้เสียทีเดียว

ส่วนภาพรวมนั้น นโยบายของรัฐ นโยบายของนักธุรกิจ นโยบายของชุมชน น่าจะยังไม่เป็นไปในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง แต่เป็นไปทางกระแสโลกทุนนิยม ซึ่งหมายรวมถึงวัตถุนิยม อยากได้เงิน ใช้เงินนิยมวัตถุ บริโภคนิยม มีกินมีใช้ สร้างบ้านใหญ่โต เทียบมากขึ้น กินอาหาร เลี้ยงดูปู่เสื่อ เพราะฉะนั้นกระแสสังคมไทยยังไม่ใช้ทิศทางเดียวกับเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งนี้เป็นปัญหา แต่ปัญหาคือข้อท้าทาย เราต้องสู้ และเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป เช่นเดียวกับที่พระพุทธเจ้า ที่ทรงอดทนและเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปทั่วโลก เห็นได้จากในประเทศไทยคนที่รำรวยก็สนใจหันมาปฏิบัติธรรม จึงไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะไปทางที่พุ่มเฟือยทั้งหมด ยังมีบางส่วนเป็นแรงถ่วงดุลเพื่อดึงกลับ ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงของเราจึงไม่ได้เริ่มจากศูนย์

กล่าวโดยสรุปของความพอเพียง จะเป็นเศรษฐกิจ

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม

เสี่ยงมาก และใช้ความรู้รอบคอบ และมีความดีมีคุณธรรม ซึ่งตัวสุดท้ายนี้จะสร้างความมั่นคงยั่งยืน ถ้าไม่มีความดี ไม่มีคุณธรรม ก็จะไม่มั่นคงและไม่ยั่งยืน เช่นเดียวกับชุมชน ถ้าไม่มีคุณธรรม ไม่ดี มีความร้ายทุจริต แหกแยก อย่างไรก็ตามเสียชุมชนนั้นก็ไม่น่า

ชุมชนที่ไม่ใช้ความรู้ ความรอบคอบ หรือโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ก็ไม่ชนะ ความรู้ไม่จำเป็นต้องลึกซึ้งมาก แลกภาคอีสานในโครงการชุมชนเป็นสุข ก็ใช้ความรู้ใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการความรู้ จึงทำให้เกิดความถูกต้องเหมาะสม ซึ่งแต่ละตำบลอาจจะไม่เหมือนกัน

เศรษฐกิจพอเพียงนั้นตรงข้ามกับเศรษฐกิจตาโตคือโลกมาก เสี่ยงมาก คนจนหรือคนรวยก็โลกมาก เช่นซื้อหวยก็โลกมาก ปลุกเชิงเดียวทั้งยี่สิบไร่เพื่อจะได้เงินเยอะ แต่ลืมไปว่าถ้าพลาดก็เสียหายทั้งหมด วันก่อนผมเจอนักธุรกิจที่เคยเลี้ยงเปิดในระบบการตลาดทุนนิยมเป็นหนี้ห้าสิบล้าน ทุกวันนี้หันกลับมาทำเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรอินทรีย์ ผลปรากฏว่าสามารถชำระหนี้ได้เกือบหมดแล้ว

ถามว่าเราจะอยู่ได้ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์หรือไม่ นั่น ผมคิดว่าได้ ชุมชนที่ทำได้ดีชัดเจนมาก คือชุมชนสันติอโศก เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบเข้มข้น อยู่

พอเพียง ชุมชนพอเพียง หรืออยู่อย่างพอเพียงได้ คือหนึ่ง ต้องพึ่งตนเอง สอง ต้องสร้างความเพียงพอ อดอย่างพอประมาณและพอดี สาม ต้องทำโดยไม่โลภมาก ไม่

แบบเรียบง่าย และเป็นสุข ไม่เดือดร้อน ไม่ยากไร้ เป็นระบบบุญนิยม พวกเขาสร้างผลผลิตจนเกินพอ โดยขายขาดทุน ยิ่งขายขาดทุนยิ่งได้บุญ ที่สหรัฐอเมริกาเองก็มีชุมชนแบบนี้เช่นกัน อยู่แบบธรรมชาติ ไม่มีทีวี ไร้รถยนต์เท่าที่จำเป็น

ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงของเราอาจไปไม่ถึงขนาดนั้น แต่ยังไปได้แบบดุลนิยม สิ่งที่เราน่าจะทำได้คือสมดุลนิยม ดุลนิยมคือพอดี พอประมาณ ไม่หนักไปทางใดทางหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตรัสว่า คนมีเงินมากก็อยู่แบบพอเพียงได้ถ้ายึดทางสายกลาง ดุลนิยมคือจิตใจที่มั่นคง ชุมชนรวมตัวได้ ใช้ความดี มีความสามารถที่มาจากการเรียนรู้ มีความสามัคคี ทั้งหมดนี้จะช่วยให้เราอยู่ได้

หนึ่งมั่นคงในหลักคิดจิตวิญญาณ สองความดี สามความสามารถที่มาจากการเรียนรู้ สี่ความสามัคคี สี่ความดีกับองค์กรท้องถิ่น ราชการส่วนภูมิภาค เชื่อมถึงรัฐส่วนกลาง ถ้ากระแสโลกเคลื่อนตามเราก็จะยิ่งดี แต่ถ้าไม่เป็นอย่างนั้น พวกเราก็ทำตามที่เราคิดไปเรื่อยๆ ก็เกิดประโยชน์ในใจ และความรู้สึกร่วมกันเป็นผลที่เป็นบุญแล้ว บุญก็คือทาน ศีล ภาวนา เศรษฐกิจพอเพียงช่วยคนอื่นได้ ทำสิ่งที่ดีต้องดีงามเป็นศีล ทำด้วยจิตสำนึกก็เป็นภาวนา ■

ปาฐกถาพิเศษ “ชุมชนท้องถิ่นอยู่อย่างพอเพียงท่ามกลางโลกาภิวัตน์ได้อย่างไร!” โดย อ.ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2549 ที่ผ่านมา ณ ศาลาผูกเสี่ยว ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น เนื่องในงาน “มหาบุญไต่บ้าน อีสานพอเพียง” โดยเครือข่ายองค์กรชุมชนภาคอีสาน 19 จังหวัด

วิถีพอเพียง คนเคียงป่าต้นน้ำแม่ลาว

ประพันธ์ สีดำ

พื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ลาว ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่เรียกว่ามีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ และเทือกเขาอันสลับซับซ้อน เป็นแหล่งต้นน้ำ สายธารน้ำตก เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า พืชสมุนไพรและแหล่งกองกำลังสำคัญทางด้านอาหารธรรมชาติที่หลากหลาย

ท่ามกลางทรัพยากรธรรมชาติที่เกื้อกูลให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ตามวิถีของแต่ละกลุ่มชน ทำให้ชุมชนเหล่านี้มีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อที่สอดคล้องกับธรรมชาติ โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกับป่า และการจัดการดูแลรักษาป่าต้นน้ำได้อย่างสมบูรณ์ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนสืบทอดกันมานับตั้ง

แต่บรรพบุรุษ

นายบุญประเสริฐ ทนชัย ที่ปรึกษาเครือข่ายอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ลาว บอกว่า ทรัพยากรธรรมชาติไม่ใช่ของใครคนหนึ่งคนใด การเอาใจใส่ดูแลรักษาไม่ใช่แค่คนเพียงไม่กี่คนหรือแค่ชุมชนหนึ่งชุมชนใด

ทั้งคนต้นน้ำและคนพื้นล่างต้องเข้ามาช่วยเหลือกัน อย่างเต็มกำลัง ทรัพยากรธรรมชาตินี้จึงจะอยู่รอดและปลอดภัย

พื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ลาว ธรรมชาติได้แบ่งแยกเอาไว้ อย่างชัดเจน ชาวบ้านแทบไม่ต้องต่อสู้ดิ้นรนมากนัก เพียงแต่ไม่ไปทำลายก็สามารถมีกินมีใช้ได้อยู่ได้ในชุมชน เพราะมีอาหารธรรมชาติขึ้นอยู่เต็มทั่วทั้งผืนป่า เช่น หน่อไม้ หนอนไม้ไผ่ นอกนั้นยังมีเห็ดเกิดขึ้นหลายชนิด ทั้งเห็ดโคน เห็ดผึ้งหรือเห็ดปลวก ฯลฯ ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากป่าครบวงจรชีวิต เป็น “ป่าสวนครัว” ของทุกคน แม้ยามเจ็บไข้ได้ป่วย ก็มีสมุนไพรช่วยรักษา โดยไม่ต้องพึ่งพาโลกภายนอก

ที่นี่เรามีน้ำอันบริสุทธิ์สามารถดื่มกินได้ทันทีโดยไม่ต้องกรองน้ำดื่ม มีสัตว์ป่าหลายชนิด ที่สามารถพบเห็นได้ในป่าต้นน้ำแม่ลาว

อ้ายอินแหล่ง ไทยกรณ์ ประธานเครือข่ายอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ลาว

ต่อจากหน้า 6

วิถีพอเพียง

บอกว่า วิถีของเราเริ่มจาก “ข้าวตัง น้ำตัก” ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมานาน มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง แต่เมื่อเราติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้นก็เริ่มนำสิ่งแปลกปลอมเข้ามาสู่ชุมชนทีละน้อย เช่น ซื่อเครื่องมือเครื่องใช้ ขนม ขบเคี้ยว ของเล่นติดไม้ติดมือกลับมา ผากลูกฝากหลานกันยกใหญ่ นานๆ เข้าจึงเกิดความเคยชิน จนทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ต่อมาเมื่อปี 2527 ผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างมากสำหรับชาวบ้านแม่โถคือการเข้ามาสัมปทานเหมืองแร่ของนายทุน ทำให้มีการตัดต้นไม้ใหญ่ไปเป็นจำนวนมาก เพื่อสร้างถนนหนทางให้เดินทางเข้าออกได้สะดวกขึ้น มีการเอารถแบ็คโฮมาขุดเจาะแร่ จนทำให้สายน้ำแม่โถมีลักษณะขุ่นและมีสีแดง ไม่สามารถอุปโภค บริโภคได้

อีกทั้งผู้คนกว่า 200 คนที่มากับการเกิดขึ้นของเหมืองแร่ ต่างก็มีส่วนทำลายความงดงามของแม่ลาวกันอย่างมา มัน บ้างก็กินเหล้ายามค่ำคืนส่งเสียงดังไปทั่วทั้งผืนป่า ทำให้สัตว์ป่าอพยพหนีไปเป็นจำนวนมาก หน้าข้าบบางคนถึงกับติดยาเสพติด จนทะเลาะเบาะแว้งกันเกือบทุกวัน ป่าที่เคยเงียบสงบกลับวุ่นวายสับสนกันไปหมด

บ้างก็ตัดต้นไม้มาสร้างบ้านเรือนแต่ละหลังมีขนาดใหญ่ๆ กันทั้งนั้นทำลายป่าไม้กันเป็นว่าเล่น ไม่คำนึงถึงสิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศในป่าแม่แต่น้อย พอเหมืองแร่หมดไปก็ทิ้งความเสื่อมโทรมเป็นมรดกให้ขบคิดแก้ไข

จะทำอย่างไรจึงจะได้ทรัพยากรกลับคืนมา นี่คือปัญหาของทุกคนต้องช่วยกัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านจึงมาปรึกษากันหรือกันในเรื่องการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ โดยส่งผู้นำชุมชนไปอบรมดูงานในที่ต่างๆ แล้วกลับมาขยายแนวความ

คิดการรักษาป่าต้นน้ำออกไปสู่ลูกบ้านรวมตัวกันเป็นเครือข่ายชุมชนคนรักป่าต้นน้ำแม่ลาว โดยมีหมู่บ้านแม่โถ หมู่บ้านห้วยคุณพระ และหมู่บ้านขุนลาว เป็นหมู่บ้านที่ริเริ่มแนวคิดในเรื่องนี้ ต่อมาก็มีบ้านเมืองน้อย บ้านห้วยน้ำริน บ้านปางมะกาด บ้านห้วยทราย บ้านปางมะหะและ และหมู่บ้านอื่นๆ ที่ได้เข้ามาเป็นเครือข่ายเพื่อร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรตลอดลุ่มน้ำ

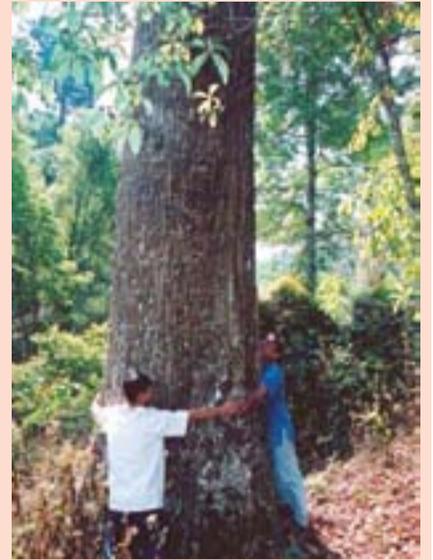
นอกจากภาคชุมชนแล้วคณะกรรมการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ลาวยังได้ประสานงานไปยังอุทยานแห่งชาติขุนแจ หน่วยพิทักษ์ป่าต้นน้ำ สำนักงานโครงการฟื้นฟูและพัฒนาองค์ความรู้การ

จัดการทรัพยากรป่าต้นน้ำแม่ลาว องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เจดีย์ใหม่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เข้ามาช่วยกันในการดูแลรักษาป่าต้นน้ำ เพื่อให้คนทั่วไปได้รับรู้ถึงความตั้งใจจริงของคนต้นน้ำให้มากยิ่งขึ้น

ในการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายชาวบ้าน โดยการหนุนเสริมจากหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่นทำให้ชาวบ้านได้คิดค้นกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย

นายโส จานเก่า รองประธานเครือข่ายป่าต้นน้ำแม่ลาวเล่าว่า กิจกรรมที่เป็นไปเพื่อการอนุรักษ์ป่าและสายน้ำมีอยู่หลายอย่างด้วยกัน เช่น การทำแนวกันไฟ การจัดทำระบบเหมืองฝาย การทำน้ำประปาภูเขา มีการบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ การเลี้ยงผีขุนน้ำ เป็นการทำพิธีสังเวยผีฟ้า เทวดาอารักษ์ที่คอยสอดส่องดูแลเพื่อปกป้องรักษาผืนป่าที่เป็นแหล่งกำเนิดของสายน้ำ จนทำให้ป่าที่มีแนวโน้มจะเสื่อมโทรมสมบูรณ์ขึ้นมาอีกครั้ง ที่สำคัญก็คือชาวบ้านทุกหมู่บ้านที่เป็นเครือข่ายธรรมชาติรอบๆ ตัว คอยเฝ้าระวังไม่ให้ใครมาทำลาย

ส่วนกิจกรรมที่ชาวบ้านให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ การใช้พลังงาน

ที่ไม่ไปทำลายระบบนิเวศ โดยการติดตั้งเป็นแผงโซลาร์เซลล์รับพลังงานจากแสงอาทิตย์ที่ใช้เป็นพลังงานในครัวเรือน

นายโสเล่าอีกว่าหากมีการนำไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้านต้องเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแน่นอนตั้งแต่การติดตั้งเสาไฟฟ้าซึ่งไม่รู้ว่าจะต้องตัดต้นไม้กันไม่รู้กี่ร้อยต้นจนกว่าเสาไฟฟ้าจะเข้าถึงหมู่บ้าน อีกประการหนึ่งการมีไฟฟ้าจะเกิดการแข่งขันกันขึ้นภายในชุมชนอย่างแน่นอน สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ก็จะตามมา เช่น ทีวี ตู้เย็น เครื่องเสียง พัดลม กระจกน้ำร้อน จนถึงแอร์ ฯลฯ ทำให้มีค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อตรงต่อการทำลายธรรมชาติ คือ ตัดไม้ ล่าสัตว์ เก็บกล้วยไม้เอาไปขาย เพราะต้องหาเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน หรือไม่ก็ต้องเป็นหนี้เป็นสินเพิ่มพูนจากการหยิบยืมเงินจากนายทุน

ส่วนการประกอบอาชีพของคนที่นี่ก็จะอิงอยู่กับระบบนิเวศในท้องถิ่น เป็นกิจกรรมเพื่อการยังชีพอยู่ร่วมกับป่าอย่างพอเพียง เป็นการปลูกเพื่ออยู่เพื่อกิน เช่น การปลูกข้าวไร่และพืชอื่นๆ โดยไม่ใช่ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง เพราะเราปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือไม่ก็แจกจ่ายพี่น้อง โดยไม่หวังค้าขายมากนัก เช่น การทำสวนเมี่ยง ทำสวนกาแฟหรือเลี้ยววัลย์ ปลูกผักกินในครัวเรือน ซึ่งเป็นระบบที่ไม่เป็นการรบกวนธรรมชาติ สิ่งไหนพอที่จะช่วยลดภาระให้กับธรรมชาติได้เราก็ช่วยกัน

ปกติเราปลูกพืช เลี้ยงสัตว์กันแบบพออยู่พอกิน ชาติเหลืออะไรก็หาได้จากป่าและลำน้ำ ซึ่งเป็นไปตามกฎกติกาที่เราช่วยกันกำหนดขึ้นมา จึงพูดได้ว่าหมู่บ้านเราเป็น ชุมชนที่มีความสุขตามอัตภาพ ภายใต้ทรัพยากรที่เรามีอยู่อย่างไม่รู้จักหมด

ตราบเท่าที่เรายังเอื้อเพื่อต่อธรรมชาติ ธรรมชาติก็จะเอื้อต่อเรา ■

8 ขั้นตอนสู่ “กองทุนสวัสดิการชาวบ้าน” ทั่วประเทศ

สุวัฒน์ คงแป้น

ความจริงประการหนึ่งที่ยังดำรงอยู่ในสังคมไทยมาช้านานก็คือคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศราวๆ 50 ล้านคน ยังไม่ได้รับสวัสดิการพื้นฐานจากรัฐแจกเช่นข้าราชการหรือแรงงานในระบบ ทำให้คนเหล่านี้ขาดความมั่นคงในชีวิต

ด้วยเหตุนี้เมื่อ 2 ปีที่ผ่านมาองค์กรชุมชนทั่วประเทศ จึงได้ร่วมกันระดมเงินจัดตั้ง “กองทุนสวัสดิการชาวบ้าน” ขึ้นมา เพื่อดูแลกันเองตั้งแต่เกิดจนตาย รวมทั้งได้มีความพยายามฟื้นฟูระบบสวัสดิการที่เคยได้จากธรรมชาติ และดึงภูมิปัญญาวัฒนธรรมความเอื้ออาทรต่อกันมาเป็นส่วนหนึ่งของระบบสวัสดิการ ซึ่งจนถึงวันนี้ได้เกิดกองทุนสวัสดิการชาวบ้านขึ้นทั่วประเทศ (กองทุนระดับตำบล) กว่า 200 กองทุน มีสมาชิกกองทุนฯ 130,000 คน และมีแนวโน้มว่าการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการโดยชาวบ้านเองจะขยายตัวออกไปเรื่อย ๆ

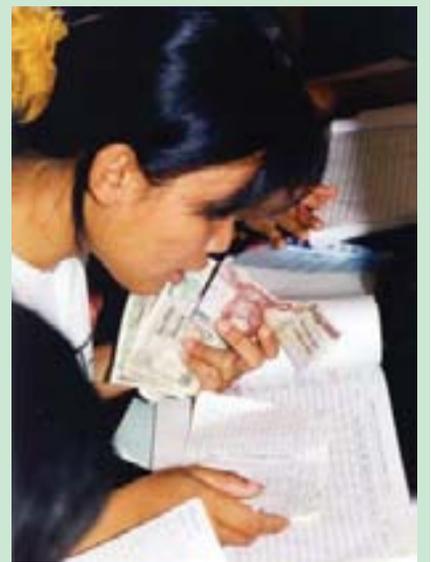
และนี่คือ “8 ขั้นตอนสู่กองทุนสวัสดิการชาวบ้าน” ที่รวบรวมจากประสบการณ์ที่ชาวบ้านได้ร่วมกันทำขึ้นมา

• จุดประกายความคิด - ทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย

เริ่มจากมีผู้ก่อการดี หรือแกนนำที่สนใจ อาจเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ฯลฯ ที่มองเห็นศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชน และต้องการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน ชักชวนแกนนำคนอื่น ๆ มาพูดคุยปรึกษาหารือถึงแนวทางการจัดสวัสดิการชาวบ้าน จากนั้นก็จัดเวทีพูดคุยกับชาวบ้านให้กว้างขวางยิ่งขึ้น อาจจะเป็นการจัดรวมทั้งตำบลหรือแกนนำจะลงไปทำความเข้าใจระดับหมู่บ้าน แล้วมาจัดรวมในภายหลังก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น

การทำทำความเข้าใจอาจหมายถึงรวมถึง การชักชวนกันไปดูงานการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการที่ประสบความสำเร็จ แล้วกลับมาพูดคุยทำความเข้าใจกันให้ถ่องแท้อีกครั้ง

การจุดประกายความคิด ต้องทำควบคู่ไปกับการ “กระตุ้น” ให้ชาวบ้านเข้าใจถึงเหตุผลสำคัญอย่างน้อยๆ

• ขยายแกนนำให้ครอบคลุมพื้นที่ปฏิบัติการ

ก่อนที่จะมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในระยะเริ่มต้นก็คือ “แกนนำ” ซึ่งจะต้องมีอย่างกว้างขวางทั้งในระดับพื้นที่หมู่บ้าน ชุมชน หรืออาจเป็นแกนนำจากกลุ่มกิจกรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานของกองทุนตลอดจนการบูรณาการทุนจากกลุ่มต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง

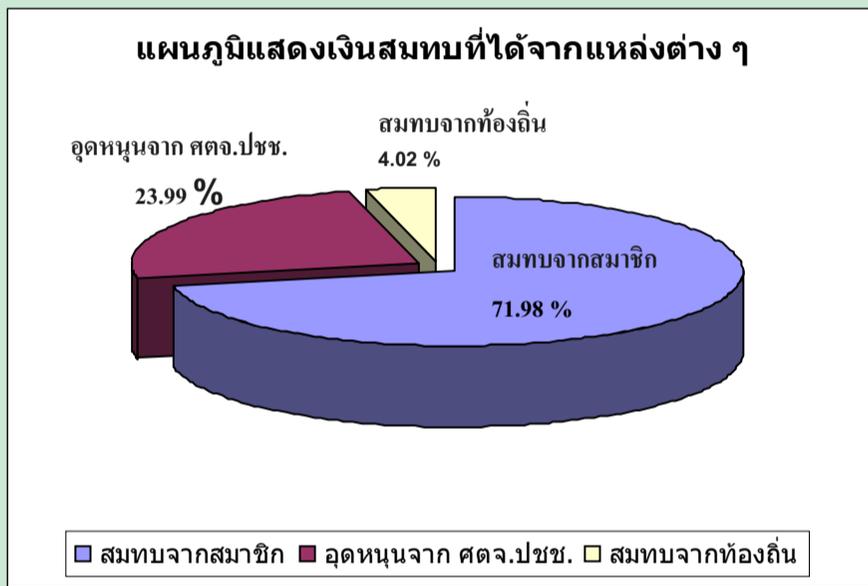
• ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น

เช่น อบต. พมจ. เป็นต้น เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากองทุนสวัสดิการชาวบ้าน โดยต้องประสานงานตั้งแต่ต้น ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น การส่งแกนนำไปพูดคุยให้เห็นว่าการตั้งกองทุนสวัสดิการเป็นการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน ผลสำเร็จเป็นทั้งของชาวบ้านและของหน่วยงานท้องถิ่น ช่วยประหยัดงบประมาณของท้องถิ่น แต่ได้ผลกว้างขวาง เป็นต้น

บางแห่งอาจใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวแล้วค่อยๆ ขยายไปสู่ความร่วมมือที่เป็นทางการ บางแห่งก็เริ่มจากการขอการสนับสนุนเฉพาะเรื่อง เช่น การขอใช้ห้องประชุม ขอสนับสนุนข้อมูล ฯลฯ แล้วค่อยพัฒนาความร่วมมือขึ้นไปจนถึงขั้นมีแผนงานร่วม หรือจัดสรรงบประมาณเข้ามาร่วมสมทบกองทุนสวัสดิการชาวบ้านในอนาคต

• การตั้งกองทุนสวัสดิการชาวบ้าน

ต่อไปก็มาถึงขั้นตอนที่สำคัญ นั่นก็คือ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ

2 ประการ คือ 1).การตั้งกองทุนสวัสดิการจะทำให้สมาชิกได้รับการดูแลตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งชาวบ้านธรรมดาไม่เคยได้รับมาก่อน และ 2).จะทำให้สามารถดูแลทุกข์สุขซึ่งกันและกันไม่ว่ายากดีมีจน และยังช่วยกันดูแลเพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เช่น เด็ก คนแก่ คนพิการ เป็นการสร้างความรักความเอื้ออาทรต่อกัน

• ค้นหาศักยภาพและทุนในท้องถิ่น

หลังจากได้จุดประกายความคิดและสร้างความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิการชาวบ้านระดับหนึ่งแล้วลำดับต่อไป แกนนำหรือผู้ก่อการดีจะต้องร่วมกันค้นหาศักยภาพและทุนในชุมชน อาจมีอาสาสมัครเข้าร่วมด้วยก็ได้ โดยค้นหาว่าในหมู่บ้าน หรือตำบลของเรามีของดีอะไรบ้าง เช่น มีกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ มีคนแก่คนพิการอยู่เท่าไร เป็นต้น แต่ละกลุ่มมีการทำงานอย่างไร มีสมาชิกกี่คน

มีทุน มีการจัดสวัสดิการหรือไม่ อย่างเป็นต้น รวมทั้งสำรวจทุนด้านอื่นๆ เช่น ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางภูมิปัญญา ฯลฯ

ซึ่งข้อมูลดังกล่าว อาจได้มาหลายทางด้วยกัน เช่น การออกแบบสอบถามแล้วหาอาสาสมัครชุมชนช่วยกันจัดทำหรือข้อมูลบางส่วนอาจขอความร่วมมือจาก อบต. หรือหน่วยงานในท้องถิ่น หรืออาจลงพื้นที่ดูจากของจริง เป็นต้น

หลังจากได้ข้อมูลจนครบแล้วก็ร่วมกันสังเคราะห์ให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งจะทำให้มองเห็นศักยภาพของตนเองได้ชัดขึ้น จากนั้นก็นำข้อมูลไปชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้าน โดยอาจจัดเป็นเวทีประชาคมก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนมองเห็นและเข้าใจเหมือนกันว่าทุนที่มีอยู่นี้ สามารถนำไปสู่การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชาวบ้านได้อย่างไร ทุนแต่ละอย่างสัมพันธ์กันอย่างไร เป็นต้น (บูรณาการทุนที่มีอยู่เข้าด้วยกันได้อย่างไร)

ต่อจากหน้า 7

8 ขั้นตอนสู่กองทุนฯ

ชาวบ้าน โดยแยกเป็นกระบวนการย่อยดังนี้

1) การจัดทำระเบียบกองทุน ซึ่งประกอบด้วยประเด็นหลัก ๆ คือ การรับสมัครและการสิ้นสุดสมาชิกภาพ การจ่ายเงินสมทบ ประเภทของสวัสดิการ การจ่ายเงินสวัสดิการ เป็นต้น โดยเริ่มจากการตั้งคณะกรรมการขึ้น ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มคนที่หลากหลาย ทั้งตัวแทนกลุ่มกิจกรรม แกนนำที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ ฯลฯ โดยอาจนำระเบียบกองทุนที่อื่นมาประกอบก็ได้ เมื่อยกร่างเสร็จแล้วก็นำไปชี้แจงในเวทีประชาคมทั้งตำบลเพื่อแสดงความเห็นเพิ่มเติม จนเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

2) การเปิดรับสมัคร และระดมเงินกองทุน โดยสมาชิกอาจเป็นรายบุคคล หรือครอบครัว สถานที่รับสมัครอาจกระจายไปตามหมู่บ้านหรือรวมศูนย์ การสมทบเงินทุนอาจสมทบรายบุคคล หรือตัดเงินผลกำไรจากกลุ่มที่สมาชิกสังกัดอยู่มาเป็นเงินสมทบก็ได้ เป็นต้น ขึ้นอยู่กับระเบียบกองทุนที่ร่วมกันกำหนดขึ้นมา

3) การระดมเงินทุนจากแหล่งอื่นๆ เช่น การจัดงานเพื่อหาทุน การสมทบจากองค์กรท้องถิ่น การสมทบจากหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการกองทุนฯ จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มิใช่หวังเพียงเงินสมทบจากสมาชิกเท่านั้น

4) การจัดระบบข้อมูลของกองทุน ต้องจัดทำให้เป็นระบบ เป็นปัจจุบัน เปิดเผย โปร่งใส เช่น ข้อมูลสมาชิก ข้อมูลเงินกองทุน การจ่ายเงิน

สวัสดิการ เป็นต้น ซึ่งนอกจากจัดทำไว้ ณ ที่ทำการแล้ว อาจประชาสัมพันธ์ให้หลายรูปแบบ เช่น ติดประกาศไว้ ณ ที่สาธารณะ ที่ทำการกองทุน หรือส่งให้สมาชิกถึงบ้าน แล้วแต่ความเหมาะสม

• การบริหารกองทุน

โดยมีคณะกรรมการขึ้นมาบริหารกองทุน ที่มีองค์ประกอบจากตัวแทนที่หลากหลาย มีการจัดโครงสร้างฝ่ายต่างๆ รับผิดชอบที่ชัดเจน เช่น มีประธาน เภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ ตรวจสอบทรัพย์สิน ส่งเสริมพัฒนา เป็นต้น โดยอาจมีที่ปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือจากหน่วยงานในท้องถิ่น ฯลฯ การทำงานของคณะกรรมการจะต้องมีลักษณะประสานกับแกนนำของแต่ละหมู่บ้านด้วย เพื่อให้ดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง

นอกจากจะบริหารกองทุนตามปกติแล้ว คณะกรรมการควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับเรื่องต่างๆ เช่น การประสานกับหน่วยงานท้องถิ่น การพัฒนาแกนนำ การเรียนรู้ขยายผล การดูแลผู้ด้อยโอกาส การขยายสมาชิกให้ครอบคลุมกว้างขวาง และการบูรณาการทุนทางสังคมและทุนทางธรรมชาติ เพื่อให้เกิดระบบสวัสดิการแบบองค์รวมขึ้น

ในตำบล

• การติดตามประเมินผล

ต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และทุกระดับ เช่น การประเมินการสมทบของสมาชิก การขยายสมาชิกของระดับกลุ่ม ตลอดจนประเมินการทำงานในทุกๆ เรื่องของคณะกรรมการกองทุน โดยกองทุนอาจมีคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระตามสมควร เพื่อให้เกิดการตรวจสอบที่เป็นกลางและเที่ยงธรรม รวมทั้งการประเมินในแต่ละระดับจะต้องนำไปสู่การทำเวทีประชาคมอย่างเปิดเผย เพื่อร่วมกันพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น

• การขยายผล

ซึ่งจะต้องทำอย่างต่อเนื่องในหลายๆ ประการ อาทิ

- การขยายแกนนำ ทั้งปริมาณและคุณภาพให้ทั่วถึงทุกระดับพื้นที่และกลุ่มกิจกรรม เพื่อให้เกิดการขยายผลและสามารถดูแลสมาชิกได้ทั่วถึง

- ขยายสมาชิก โดยต้องตั้งเป้าหมายให้ครอบคลุมทุกคนหรืออย่างน้อยทุกคน ในตำบล จะต้องครอบคลุมผู้ด้อยโอกาสที่ดูแลตนเองไม่ได้ให้ครบทุกคน ที่สำคัญต้องสร้างจิตสำนึกของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้เกิดขึ้นใน

หมู่บ้าน

- ขยายแหล่งทุน ที่จะมาหนุนให้กองทุนมีปริมาณมากขึ้น เช่น การสมทบจากหน่วยงานในท้องถิ่น เป็นต้น

- ขยายประเภทและผลประโยชน์ของสมาชิก โดยให้ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย ตลอดจนการหนุนเสริมให้สมาชิกพึ่งตนเองได้ เช่น การเพิ่มสวัสดิการด้านประกอบอาชีพที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การให้สวัสดิการกรณีเกิดพิบัติภัยต่างๆ เป็นต้น

- การพัฒนาสวัสดิการที่ยั่งยืน โดยการบูรณาการเข้ากับกลุ่ม/กองทุนอื่นๆ ในท้องถิ่น เพื่อสร้างนวัตกรรมพัฒนาพร้อมกันในพื้นที่อย่างเป็นองค์รวม เช่น การฟื้นฟูภูมิปัญญา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกษตรกรรมยั่งยืน ฯลฯ ซึ่งเป็นสวัสดิการที่ครบวงจรไม่จำเพาะแต่เพียงตัวเงิน ทำให้สมาชิกรู้สึกมีความมั่นคงในชีวิตอย่างแท้จริง

มีปราชญ์ชาวบ้านผู้หนึ่งกล่าวว่า “การแก้ปัญหาความยากจนมิใช่ทำให้คนมีเงินหรือหายจน แต่เป็นการทำให้คนรู้จักพึ่งตนเอง” ซึ่งการร่วมกันสร้างระบบสวัสดิการชาวบ้าน ก็เป็นหนทางหนึ่งแห่งการพึ่งตนเองที่จะนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของชีวิต ■

“คนขับสามล้อ” สร้างบ้านมั่นคง ด้วยมือตนเองที่บางกรวย

“พอเห็นหมายเวนคืนที่ดินมาติดฝาบ้าน เราก็ตกใจ ไม่รู้จะไปทางไหน พอรู้ว่าจะมีโครงการบ้านมั่นคงเราก็ตนใจ ลงมือออกมกันเลย”

นายสุนทร ชุมภูศรี หนุ่มขับรถสามล้อรับจ้าง วัย 35 ปี เล่าความรู้สึกหลังจะกลายเป็นผู้ไร้ที่อยู่อาศัย และบอกว่า เดิมตนและชาวบ้านเกือบ 200 หลังคาเรือน อาศัยอยู่ริมทางรถไฟบริเวณวัดเชิงกระบือ ต.บางกรวย อ.บางกรวย จ.นนทบุรี มาราว 15-20 ปีแล้ว ส่วนมากพากันอพยพโยกย้ายมาจากภาคอีสาน ภาคเหนือ บางคนที่มาจากชุมชนสลัมในกรุงเทพฯ มี

อาชีพรับจ้างเย็บผ้า ขับรถแท็กซี่ ขับรถสามล้อ ลูกจ้างโรงงาน

หลังจากมีคนเข้ามาอาศัยอยู่ก่อนก็มีการชักชวนกันมาอยู่เรื่อยๆ จนกลายเป็นชุมชนแออัด บ้านเรือนทรุดโทรมถนนหนทางก็ไม่ค่อยดี ต่อมาการรถไฟแห่งประเทศไทยต้องการที่ดินดังกล่าวมาทำถนนเลียบทางรถไฟ จึงต้องไล่หรือชาวบ้านออกไป ชาวบ้านก็ตกใจไม่รู้จะไปทางไหน พอติดกับเครือข่ายชุมชนบ้านมั่นคงกรุงเทพฯ-ปริมณฑลทราบข่าวว่าเราเดือดร้อนก็เลยเข้ามาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย

“ทำบ้านมั่นคงต้องเริ่มจากการออมทรัพย์ ชุมชนเราก็เลยลงมือออมทรัพย์กันเลยในเดือนเมษายน 2547 เดือนละ 200 บาทต่อคน มีการ

นายสุนทร ชุมภูศรี

ศึกษาดูงานชุมชนอื่น เพื่อสร้างความมั่นใจให้สมาชิก พอรู้ว่าอยู่ที่เดิมไม่ได้ก็ต้องหาที่ดินใหม่ ซึ่งได้ที่ดินหลังวัดไทรจำนวน 6 ไร่เศษ ห่างจากที่ดินเดิมราว 3 กิโลเมตร” นายสุนทรกล่าวและว่า ดีใจที่กำลังจะมีบ้านเป็นของตนเอง เพราะ

เราไม่คิดว่าคนอย่างพวกเราจะทำ ความฝันให้เป็นจริงได้

ปัจจุบันชาวชุมชนริมทางรถไฟ ชุมชนบางสีทอง และกลุ่มบ้านเช่า ชุมชนวัดไทร รวม 195 ครัวเรือนรวมตัวกันเป็นสหกรณ์ร่วมมิตรพัฒนา

ตลกมะไฟ ชุมชน“ปลอดหนี้”แห่งแม่เป็น

โดย...ประพันธ์ สีดำ

บ้านตลกมะไฟเป็นหมู่บ้านที่ได้รับการยอมรับให้เป็นชุมชนตัวอย่างของกิ่งอำเภอแม่เป็น จังหวัดนครสวรรค์ เรื่อง “ชุมชนปลอดหนี้” เพราะชาวบ้านเขามีวิธีการปลดหนี้ได้อย่างน่าทึ่ง

ที่สุด ลำภา ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านตลกมะไฟ กิ่งอำเภอแม่เป็น จ.นครสวรรค์ บอกว่า ในอดีตตนเป็นผู้มีหนี้สินรุงรัง ชีวิตเกือบจะล้มละลายหลังจากหลงผิดคิดทำเกษตรเคมี ปลูกพืชเชิงเดี่ยวจนเกิดความล้มเหลวในชีวิต เจอมรสุมรอบด้าน ทั้งสุขภาพร่างกายและทรัพย์สินเงินทองมากกว่า 20 ปี

ตอนนั้นจนปัญญา หาทางออกไม่เจอ ไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะในสมองมีแต่เรื่องที่จะปลดหนี้ให้กับตัวเอง ครอบครัวแทบแตกสลาย ไม่เข้าใจกัน เครียดมาก มองไปทางไหนก็มีแต่หนี้

ตอนทำเกษตรเชิงเดี่ยว โดยการปลูกข้าวโพดและมันสำปะหลัง รวมกันประมาณ 25 ไร่ ซึ่งก็พอมีกำไร เห็นเป็นตัวเงิน ปีต่อมาพอเห็นว่ามีรายได้ จึงกระโดดลงมาปลูกพืชเชิงเดี่ยวอย่างจริงจัง โดยใช้พื้นที่ที่มีทั้งหมด 55 ไร่ ปลูกข้าวโพดทั้งหมด ซื้อมันสำปะมาใส่เพื่อเพิ่มผลผลิตเพียงหวังความร่ำรวย ปรากฏว่าปีนั้นขาดทุนเพราะผลผลิตราคาตกต่ำ

ต่อมาหนักเข้าไปใหญ่เพราะกู้เงินมาลงทุน 500,000 บาท เพื่อหวังจะปลดหนี้ แต่ความหวังต้องพังทลาย เมื่อเก็บเกี่ยวได้เงินมาแค่ 300,000 บาท

ขาดทุนไป 200,000 บาท บวกกับหนี้เดิม หดหวังหมดกำลังใจ จนปฏิญาณตนว่าจะไม่ทำเกษตรอีกต่อไป

จึงตัดสินใจจากบ้าน แล้วมุ่งหน้าเข้ากรุงเทพฯ พร้อมครอบครัวและญาติอีก 3 ครอบครัว ไปทำงานก่อสร้าง ทำอยู่ได้ 2 ปีมีเงินเก็บพอประมาณ คิดว่าตัวเองเดินมาถูกทาง จึงชักชวนพี่น้องมาทำด้วยอีก 6 ครอบครัว รวมทั้งหมด 9 ครอบครัว ไปเหมาช่วงงานก่อสร้าง แต่พองานเสร็จแล้วส่งมอบงานผู้รับเหมากลับไม่จ่ายค่าแรง โดนโกง แต่เราทำอะไรเขาไม่ได้ ก็ต้องจำทนหาหางานใหม่ทำต่อไป ซึ่งก็ไม่ค่อยได้งานพากันตบงานกันทั้งหมด ช่วงที่ตบงานจึงนำเงินที่เก็บไว้ นำออกมาใช้จนหมด ในที่สุดอยู่ไม่ได้จึงชักชวนกันกลับบ้าน

“ไปว่าจ้างรถหกล้อให้ชนของทั้ง 9 ครอบครัวกลับบ้าน ตกกลางราคากันได้ 3,500 บาท แต่ในกระเป๋ามี

เงินแม้แต่บาทเดียว ในใจก็คิดว่าอย่าให้เขาเรียกเก็บเงินล่วงหน้า และนั่งภาวนามาตลอดทางจนมาถึงบ้าน จึงกระโดดลงจากรถไปขอยืมเงินญาติมาเป็นค่าเช่ารถแต่ก็ได้รับการปฏิเสธ คิดว่าไหนๆ ก็ไหนๆ จึงเอาที่ดินไปจำนองไว้จำนวน 6 ไร่ เขาจึงให้เงินมา”

“หนี้ทุกซ์จากการเป็นหนี้ที่บ้านเกิดแต่กลับไปเป็นหนี้ในกรุงเทพฯ ในที่สุดก็ต้องกลืนน้ำลายตัวเองหันมาทำเกษตรอีกครั้ง จากนั้นจึงได้ไปเรียนรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสานแล้วกลับมาพัฒนาในไร่ศึกษาอยู่หลายเดือนจนเข้าใจในการทำเกษตรผสมผสาน จึงลงมือปลูกพืชและไม่ย่นต้น ช่วงนั้นปลูกไปตามใจชอบและอยากกิน และดูตามสภาพพื้นที่ของดินเป็นหลัก เช่น ดินตรงไหนสูงก็ปลูกพืชทนแล้ง ดินตรงไหนลุ่มก็ปลูกพืชชุ่มน้ำ”

วันนี้ในสวนของที่สุดมีทั้งพืชล้มลุกและไม่ย่นต้นมากมาย มีกินตั้งแต่พื้นล่างจนจึงปลายยอด ทั้งผักบุ้ง ผักกาด ชะพลู สูงขึ้นมา

ต่อจากหน้า 8

คนขับสามล้อ

จำกัด ขอสินเชื่อจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป็นเงิน 31,314,000 บาท และได้รับงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค 8 ล้านบาทเศษ ซึ่งชาวบ้านได้ถมดินในพื้นที่แห่งใหม่เสร็จแล้ว

ส่วนพื้นที่ในชุมชนที่ออกแบบร่วมกันไว้ แบ่งเป็นพื้นที่ส่วนกลาง เช่น ถนน ที่ทำการชุมชน สวนหย่อม 30% ของที่ดินทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นที่อยู่อาศัยครอบครัวละ 10 ตารางวา เป็นบ้าน 2 ชั้นครึ่ง สมาชิกผ่อนค่าที่ดินและบ้านคืนแก่สหกรณ์ จำนวน 2,530 บาท/เดือน

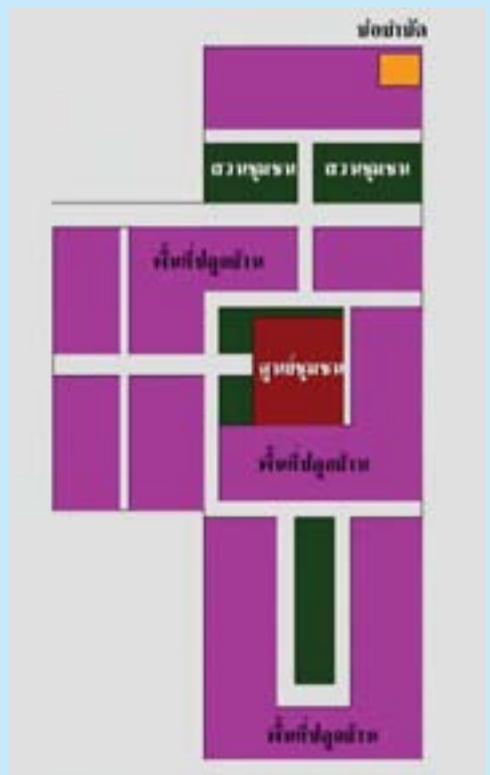
ทั้งนี้เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม ที่ผ่านมา สมาชิกสหกรณ์ร่วมมิตรพัฒนา จำกัด ได้จัดพิธีวางศิลาฤกษ์ชุมชนแห่งใหม่ขึ้น มีสมาชิกชุมชนมาร่วมพิธีกันคึกคัก โดยมีเครือข่ายบ้านมั่นคงกรุงเทพฯ-ปริมณฑลมาร่วมแสดงความยินดีด้วย

ด้าน นางแจ่มจันทร์ เมืองจันทร์ ประธานสหกรณ์เคหสถานร่วมมิตรพัฒนา จำกัด กล่าวแสดงความรู้สึกที่ชาวบ้านบางคนคิดว่าเกิดมา

ครั้งนี้คงจะไม่มีบ้านไม่มีที่ดินเป็นของตนเองอีกแล้ว คงต้องบุกรุกเขาตลอดไป ตอนมาอยู่ริมทางรถไฟใหม่ๆ ก็รู้สึกไม่ค่อยปลอดภัย รถไฟมาแต่ละทีก็เสียงดังสะเทือนกันไปหมด แต่อยู่มานานเข้า ความรู้สึกนั้นก็หายไป เพราะไม่รู้จะไปอยู่ที่ไหน

พอมาทำโครงการบ้านมั่นคง เราต้องทำอะไรทุกอย่าง หาที่ดินเอง ออมทรัพย์กันเอง เก็บเงินเอง ไปดูงาน สร้างระบบการบริหารจัดการขึ้นมาเอง จัดผัง ออกแบบบ้านเอง ทำให้เรารู้สึกภูมิใจมากกว่า คนอย่างพวกเราซึ่งเป็นคนจนก็สามารถทำความฝันให้เป็นจริงได้ ถ้าไม่ได้เริ่มวันนั้น คงไม่มีวันนี้แน่นอน ■

ต่อจากหน้า 10

ตลกมะไฟ บูมบนปลอดหนี้

หน้อยก็เป็น มะเขือ แตง ถั่ว กล้วย ส่วนพืชยืนต้นมีทั้งไม้ มะม่วง มะขาม ชมพู ฯลฯ และยังมีต้นไม้ที่เกื้อหนุนเองตามธรรมชาติ ทั้งผักตบชว ผักไหม ฯลฯ เพราะอยากกินจึงปลูก เหลือกก็ขาย แล้วลงมือทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และสารไล่แมลง เพื่อทดแทนการใช้สารเคมี ใช้เวลาไปทั้งสิ้นกว่า 6-7 ปี ในสวนร่มรื่นมีพืชผักและไม้ผลกว่า 60 ชนิด

ในที่สุดเห็นผลและเริ่มมีรายได้จึงทยอยส่งหนี้ที่กู้ยืมมาจนหมด *“การไม่มีหนี้ไม่มีสิน ถือเป็นความหวังสูงสุดของเกษตรกร เพราะการเป็นหนี้ถือเป็นความทุกข์อย่างร้ายแรง บางคนต้องถึงขนาดพบกับทางตัน หากทางออกไม่เจอทำร้ายตัวเองก็มี”*

ที่สุดในวันนี้เขาคือผู้ชนะเพราะฝ่าฟันอุปสรรคจนค้นพบตัวเอง ไม่ยอมเป็นหนี้อีกต่อไปและหันหลังให้เกษตรกรหนี้หมื่นด้วยเกษตรปลอดสารรายได้แต่ละปีหลังหักค่าใช้จ่ายแล้วคงเหลือ 20,000 กว่าบาท ใช้เวลามา 10 กว่าปี ตอนนี้มีเงินเก็บแสนกว่าบาท

ต่อมาจึงเริ่มมองหาเพื่อนสมาชิกเข้ามาปลดหนี้ด้วยกัน แรกๆ ไม่มีใครเชื่อมากนักเพราะยังมีภาพลักษณ์เดิมติดมา แต่มีคนสนใจอยู่ประมาณ 7 คน จึงเริ่มมาตั้งวงคุยกันอย่างสนุกสนาน และเมื่อเสร็จสิ้นการพูดคุย จนเวลาล่วงเลยเกือบค่ำมีดีจังพากันแยกย้ายกันกลับบ้าน แต่ความคิดที่อยู่ในใจคนทั้ง 7 คือ **“ไม่ลองก็ไม่รู้”** แม้ไม่มีใครปรึกษาพูดคุยกันออกมา เมื่อรุ่งเช้าพากันเข้าเป็นสมาชิกลงหุ้นกันคนละ 50 บาท ชื่อ

วัสดุอุปกรณ์ที่ยังทำเองไม่ได้มาทำปุ๋ยชีวภาพกันยกใหญ่ วัสดุที่ทำปุ๋ยอินทรีย์ก็มีในชุมชนหรือในป่าชุมชนแต่คนมองข้ามไป เช่น หัวเชื้อการทำปุ๋ยอินทรีย์ก็ได้จากเชื้อราได้ต้นไม้มัน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า **“ขุมทรัพย์ใต้ต้นไม้”** เป็นหัวเชื้อชั้นดีนำมาผสมเข้ากับเศษผัก เศษอาหารที่เรากินอยู่ทุกวัน แล้วหมักเป็นหัวเชื้อผสมกับการทำปุ๋ย ทุกคนเลิกปลูกพืชเชิงเดี่ยว หันมาทำเกษตรผสมผสานตามที่สุดที่ได้เดินนำร่องไว้แล้ว ซึ่งเพียงไม่กี่ปีก็เห็นผลมีชาวบ้านสนใจมากขึ้น

ทุกวันนี้มีชาวบ้านเข้ามาเป็นสมาชิก 516 ครอบครัว ปลอดหนี้ได้กว่า 300 ครอบครัว คงเหลือเพียงไม่ถึง 30% เท่านั้น ซึ่งก็ตั้งเป้าหมายว่าจะทำให้บ้านที่เหลือลด ละ เลิก การทำเกษตรเคมีแล้วหันมาใส่ใจทำเกษตรอินทรีย์กันทั้งหมดบ้าน

ป่าสีเหลือง เกิดสุวรรณ ชาวบ้านผู้หนึ่งที่ร่วมโครงการ บอกว่า ตอนแรกที่ทำเกษตรเคมีเป็นหนี้ 150,000 บาท จนสามีกินเหล้าเมาทุกวัน เขากลุ้มใจที่เป็นหนี้ เจ้าหนี้มาทวงทุกวันจึงจำเป็นต้องขายบ้านในราคาแค่ 70,000 บาท เพื่อใช้หนี้เขา ส่วนที่เหลือก็ค่อยทยอยจ่ายไปเรื่อยๆ

เดินผ่านไร่ของพี่สุดทุกวัน ดินและที่สวนเขาเปลี่ยนไปมาก จึงมาคิดว่าเขาใส่อะไรดินจึงได้งามจัง พี่สุดบอกว่าใส่ปุ๋ยอินทรีย์ จากนั้นจึงได้ไต่ถามความเป็นมาจนได้ความแล้วมาสมัครเป็นสมาชิกนับตั้งแต่นั้นมา

ช่วงนั้นฉันมาทำปุ๋ยตั้งแต่เช้าจนถึง 2-3 ทุ่ม เพราะต้องกลับปุ๋ยจึงจะได้ผลดี สามีก็ถามว่าไปทำปุ๋ยอะไรดีขนาดนั้น จนมีปากเสียงกันบ่อย เขาก็กินเหล้าหนักขึ้นเรื่อยๆ จนฉันไปบวชเขาก็ยังไป

รบกวนถึงที่วัดทุกวันถึงขนาดเผาไม้จนฉันต้องทอพุทธโธเหลือแต่พุทธจนฉันต้องสึกออกมา

“ผู้เกษตรเคมี เมียเกษตรกรชีวภาพ” เขายังไม่หยุดกินเหล้า ต่างฝ่ายต่างทนไม่ไหวจนต้องแยกกันอยู่ เขาทำของเขา ฉันทำของฉัน แต่พอถึงช่วงเก็บเกี่ยวเขามาด้อมๆ มองๆ ผลผลิตของฉัน เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จมาบวกลบดูแล้วปีนั้นเหลือเงินตั้ง 30,000 บาท จึงนำเงินไปใช้หนี้

เมื่อสามีเห็นว่าเราทำได้ หลังจากนั้นก็เปลี่ยนเป็นคนละคน เขาหันมาทำเกษตรอินทรีย์ เลิกอบายมุขทุกอย่าง เปลี่ยนเป็นคนละคนกัน มาวันนี้ถึงแม้บ้านจะเล็กลงแต่ความสุขมากขึ้น ครอบครัวกลับมาเป็นสุขอีกครั้ง

บ้านตลกมะไฟไม่ได้ทำปุ๋ยหมักเพียงอย่างเดียว เพราะที่นี้เขามีกุ้งก้ามกราม ออมทรัพย์ โรงสีชุมชน และป่าชุมชน ผลผลิตจากป่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ชาวบ้านมีแหล่งทุนธรรมชาติ ช่วยลดปัญหาการซื้อกับข้าวได้มากทีเดียว และทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า จนเห็นว่าหากเข้าไปใช้ประโยชน์อย่างเดียวย่อมป่าต้องเสื่อมโทรมจึงช่วยกันหันมา **“ปลูกป่าสวนครัวหัวไร่ปลายนา”** เพื่อไม่เป็นการไปเบียดเบียนธรรมชาติ ยกป่าใหญ่มาไว้ที่บ้านได้อย่างภาคภูมิใจ

ด้วยเงินเริ่มต้นจำนวน 50 บาทเท่านั้น ชาวตลกมะไฟเกือบทั้งหมดบ้านรวม 500 ครอบครัวก็สามารถพลิกฟื้นชีวิตจากการเป็นหนี้ได้เป็นแสน จนล้มตาอำปากได้ ทั้งนี้เป็นเพราะการรู้จักตนเองและเป็นตัวเราเองความสุขจึงเกิดขึ้น ■

อัยสอนหลาน หัวใจคือการให้

โดย...กองบรรณาธิการ

ได้มีโอกาสเดินทางไปร่วมเรียนรู้อกับ **“โครงการอัยสอนหลาน”** ของพ่ออัย **ใจคำ ตาบุญญู** ผู้มีแววตาที่เปล่งประกาย แห่งบ้านกิวแลป่าเป้า ต.บ้านกาด อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ จึงทราบว่าเป็นเสมือนแรงบันดาลใจให้คนในอำเภอแม่วางและผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านไปมา ได้กลับมาเรียนรู้กันอีกครั้ง

เสียง สะล้อ ซอ ซึง ของพ่ออัยใจคำ ช่างไพเราะเพราะพริ้งเสียงยังนึกเฝ้าชวนชวนให้คนมีกำลังใจ จิตสงบผสมกับคำสอนของพ่ออัยช่างมีแรงใจสร้างพลัง จนคนมีรอยยิ้มให้แก่กัน

เป็นภาพที่ชินตากับการให้อย่างอบอุ่นเมื่อได้พบเห็น

จากความเปลี่ยนแปลงของชุมชนแม่วางกว่า 40 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาที่มุ่งเน้นภาคอุตสาหกรรม ส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกพืชเชิงเดี่ยวจนเกิดความล้มเหลวในด้านคุณภาพชีวิต ทำให้คนแม่วางต้องเผชิญกับปัญหาทางด้าน เช่น ปัญหาหนี้สิน สิ่งแวดล้อมเสื่อม ราคาผลผลิตตกต่ำ เกิดปัญหาทางสังคม ครอบครัวอ่อนแอ ขาดความอบอุ่นเด็กๆ ไม่เคารพพ่อแม่ จนขาดการสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นมานาน

“เดี๋ยวนี้เด็กน้อยถูกสอนในโรงเรียน

ตามหน้าจอตี๋ แอ้วห้าง เข้าเบิ่งหนังโรง จับจ่ายใช้สอยฟุ่มเฟือย ขณะที่ของดีก็มีอยู่ในบ้านแต่ไม่ได้เอาออกมาสอนลูก

สอนหลาน ดังนั้น เลยชักชวนพ่ออัยแม่อยู่ทั้งหลายมาถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กเยาวชนคนรุ่นใหม่”

ในช่วงปี 2535 พ่ออัยใจคำก็ได้รวมตัวกับผู้เฒ่าผู้แก่ในอำเภอแม่วาง ก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้น พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้คนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงรวมทั้งเด็ก เยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้ แล้วนำภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้านกลับมาสร้างชีวิตใหม่อีกครั้ง

จากนั้นในปี 2539 จึงเริ่มดำเนินการ โครงการอัยสอนหลานขึ้น โดยประสานความร่วมมือไปยังพระครูญาณสมโภช วัดดอยสัพพัญญู เริ่มสอนตั้งแต่

ต่อจากหน้า 11

อุ้ยสอนหลาน

ดนตรีพื้นเมือง สะล้อ ซอ ซึง และ จักสานให้กับเด็กเยาวชนในชุมชน ใกล้เคียง และสอนให้กับเด็กนักเรียน โรงเรียนบ้านกาดวิทยาคม บ้านดอนเปา บ้านใหม่สวรรค์ และบ้านท่าโง้ง ทำเรื่อย มาจนถึงปี 2544 ช่วงนั้นได้รับความ ร่วมมือจากครูบาอาจารย์ด้วยดี

พออุ้ยใจคำเล่าต่ออีกว่า “ตอน เปิดสอนใหม่ๆ เด็กๆ ให้ความสนใจ เยอะมาก หลังโรงเรียนเลิก ทั้งเด็กและ เยาวชนบ้านใกล้เรือนเคียง ต่างผลัด เปลี่ยนเสื้อผ้าวิ่งมาของที่นั่งเพื่อเรียนรู้ เขาชอบสานกบ สานม้า และกั้งหัน เมื่อสานเสร็จต่างคนต่างนำกั้งหันที่ ตนสานได้วิ่งเล่นกันอย่างรื่นเริง”

ด้านคนหนุ่มสาวส่วนใหญ่เข้ามา เรียนดนตรีพื้นเมือง การสีสะล้อเปล่ง เสียงอันไพเราะพลั่วไปตามทำนอง ผสมผสานกับลีลาการตีตึงของหนุ่ม สาวรุ่นใหม่ เป็นภาพที่หาดูได้ยาก ยิ่งนักในปัจจุบัน

ไม่เพียงแต่สอนเครื่องดนตรี พื้นเมืองและจักสานเท่านั้น พออุ้ยใจ คำและครูภูมิปัญญาด้านต่างๆ ยังได้ ประสานความร่วมมือไปยังองค์กร ชุมชนแม่วาง แล้วเชิญชวนพ่อครู แม่ครูอีก 30 คนที่มีความรู้อันหลากหลายทั้งด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ทอผ้า การทำผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว ไม้กวาด การทำร่ม พืชผักพื้นเมือง ปลอดภัยพิษ หมอเมือง (ทั้งหมอส มุนไพรร นวด-ประคบ) วัฒนธรรม

ประเพณี การทำเกษตร และการแปรรูป ผลผลิตพื้นเมือง รวมทั้งการดูแลรักษา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ มาถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ กับเด็กนักเรียนและผู้สนใจได้มาเรียนรู้ ร่วมกัน

แม่อุ้ยบัวศรี สนเที่ยง เล่าว่า “แม่อุ้ย ไม่ใช่ครูสอนโดยตรง แต่แม่อุ้ยได้คลุกคลี กับคนที่เข้ามาเรียนรู้ที่บ้านพออุ้ยใจ คำอยู่เป็นประจำ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นแรง บันดาลใจให้อุ้ยบัวศรีทำของเล่น เช่น กบ ม้า นก ปลาแล้วเอามาร้อยเป็น โมบาย”

ส่วนการสานภูมิประวัตินาน นาน มาก เมื่อก่อนเวลาหนุ่มไปแ้วสาวก็นำ ภูที่สานนี้แหละไปด้วยแล้วออกอุบายให้ สาวเอานิ้วสอดใส่ปากกู จากนั้นทาง เจ้าหนุ่มก็ดึงกู กัดเอานิ้ว ยิ่งดึงก็ยิ่งรัด แน่นจนเอานิ้วออกยากมาก หากไม่รู้วิธี เอาออกสาวก็ให้หนุ่มเอาออกให้ เป็น จังหวะที่หนุ่มได้ถือโอกาสจับมือสาว ซึ่งเมื่อก่อนหากหนุ่มสาวแตะเนื้อต้องตัว

กันจะผิดผี หนุ่มๆ ก็เลยใช้วิธีนี้ แม่อุ้ย ก็เคยโดนหลอกมาแล้วตอนสมัย เป็นสาว มันเป็นกลอุบายอย่างหนึ่ง พุดจบแม่อุ้ยก็หันไปหัวเราะกับเพื่อนๆ อย่างขบขัน

“จากที่ได้พบปะกับคนกลุ่มอื่นๆ ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เป็นประจำ จนปัจจุบันอุ้ยบัวศรีก็เลยเป็นครูสอน จำเป็นและออกงานอยู่บ่อยๆ แม่อุ้ยยัง ทำเป็นของฝากแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน กับแขกผู้มาเยือนอยู่เป็นประจำ”

สำหรับเด็กและเยาวชนแล้ว การเรียนรู้ภูมิปัญญาจากพ่อครูแม่ครู เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ทำให้เด็กเกิด ปัญญาที่ได้รับจากนอกห้องเรียนซึ่งมี

อยู่ทุกหนทุกแห่งทั่วไปในชุมชน ส่วนตัว แม่อุ้ยบัวศรีนั้นมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินกับการเป็นครูสอนเพื่อถ่ายทอดสืบสานความรู้ให้กับลูกหลาน

แรงใจที่ได้รับการส่งต่อมาจาก ผู้เฒ่าผู้แก่เมื่อครั้งอดีต ได้สะกดให้ ผู้คนในชุมชนและผู้สัญจรผ่านไปมาได้ เข้ามาเรียนรู้แล้วนำภูมิปัญญาดั้งเดิม กลับมาประยุกต์ใช้อีกครั้ง ส่วนเด็ก และเยาวชนก็หันหลังให้กับอบายมุข แล้วมุ่งมาเรียนรู้มันเป็นภาพบรรยากาศ อันแสนอบอุ่นยิ่งนักที่เห็นเยาวชน คนรุ่นใหม่หันมาใส่ใจภูมิปัญญา ท้องถิ่นอีกครั้ง

วิถีเรียบง่ายอยู่ได้เพราะปลอดภัยพิษที่บ้านแม่ตาด

โดย...อัครนิช ศรีดำรงรัตน์

“สมัยก่อนก็เคยใช้สารเคมีทำการ เกษตรเหมือนที่อื่นๆ ทั้งปุ๋ยและยาฆ่าแมลง แต่ตอนหลังพากันเลิกใช้ อย่างสิ้นเชิง เพราะเกิดผลกระทบมากมาย ทั้งกับสุขภาพ ต้นทุนการผลิต และสิ่งแวดล้อม แล้วหันมาใช้วิถีธรรมชาติ แทนจนถึงปัจจุบัน” เพทาย พัฒนา ไชยกุล หรือ “อ้ายป๋อง” ที่ปรึกษากลุ่ม ผักปลอดภัยพิษบ้านแม่ตาด หมู่ที่ 1 ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ เล่าให้ผู้เขียนฟัง

อ้ายป๋องเล่าว่า ระบบการผลิตที่ เน้นการขายเป็นหลัก ทำให้ชาวบ้านใน เขตตำบลห้วยทรายพากันพึ่งพาสาร เคมีในการทำเกษตรกรรมมาตลอด

ระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา ทั้งการ ทำไร่ ทำนา ทำสวน และการเลี้ยงสัตว์ ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และต้นทุนการผลิตสูง ส่งผลให้ชาวบ้าน

เป็นหนี้สินทั้งในและนอกระบบจำนวน มาก จากปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ชาว บ้านกลุ่มหนึ่งที่มองเห็นปัญหาจากการ

ใช้สารเคมีรวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตร อินทรีย์ขึ้นในปี 2546 มีสมาชิก ทั้งหมด 24 ครอบครัว โดยมีแนวคิด หลักอยู่

จาก“ออมทรัพย์สร้างถนน”สู่ที่พึ่งยามยากของคนต้นน้ำแม่ลาว

โดย...กองบรรณาธิการ

ชุมชนบ้านแม่โถ เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่บนภูเขา ชีวิตจึงดูเรียบง่ายในแต่ละวันการดำเนินชีวิตมีความละม้ายคล้ายคลึงกัน ตื่นก่อนพระอาทิตย์ขึ้นแล้วเดินดุ่มๆ สู່สวนเมี่ยงและหาของป่า รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี นับถือผู้ที่อาวุโสอยู่กันเป็นเครือญาติ

อ้ายอินหลวง ไทยกรณ์ ประธานเครือข่ายอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลาวเล่าว่า เมื่อก่อนการเดินทางออกจากหมู่บ้านแม่โถเพื่อนำเมี่ยงออกมาขายแต่ละครั้งชาวบ้านจะใช้ม้าเป็นพาหนะในการเดินทางและบรรทุกสิ่งของ เดินทางเข้าออกประมาณเดือนละครั้ง เพื่อนำเมี่ยงออกมาขาย และจะซื้อข้าวกักตุนไว้ทีละมาก ๆ

ด้านอาหารการกินแทบไม่ต้องซื้อ

จะมีแต่เกลือ น้ำปลา น้ำมันพืชเท่านั้น เพราะมีปลาอยู่ในสายน้ำแม่โถ หรือเก็บเห็ด เก็บหน่อไม้ และผักหลายชนิดมา กินเป็นอาหาร ส่วนบ้านไหนยังไม่ได้

ออกไปพื้นล่างและยังพอมีข้าวเหลืออีกครอบครัวก็จะเอาเมี่ยงไปแลกข้าวบ้านหลังนั้น สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่ซื้อไม่ขาย มีแต่ใจแลกใจ ปัจจุบันนี้ชาวบ้านได้เปลี่ยนเป็นรถแทน ปัญหาจึงเกิดขึ้นเนื่องจากถนนหน

ทางที่ขรุขระ โคนน้ำกันเขาจะจนพังเต็มไปด้วยก้อนหินและดินถล่มลงมาทับถม จนไม่สามารถเดินเข้าออกได้ ก่อความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านเรื่อยมา ดังนั้น ชาวบ้านแม่โถจึงมีการหาวิธีเพื่อ

ต่อจากหน้า 12

วิถีเรียบง่าย

ที่การเลิกใช้สารเคมี รักษาสิ่งแวดล้อมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และลดการพึ่งพาทายนอก แต่หันมาพึ่งตนเองแทน

หลังจากจัดตั้งกลุ่มขึ้นแล้ว ก็มีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์เกษตรอินทรีย์ตำบลห้วยทรายขึ้น เพื่อให้สมาชิกได้ออมเงิน และกู้ยืมไปเป็นต้นทุนในการประกอบอาชีพ โดยออมคนละ 30 บาทต่อเดือน กำหนดออมทุกวันที่ 5 ของเดือน แล้วปล่อยให้สมาชิกกู้คิดดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน กู้ได้ไม่เกิน 10,000 บาท และต้องคืนให้เร็วที่สุด เพื่อให้คนอื่นได้เอาไปใช้ต่อ ปัจจุบันกลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนอยู่ประมาณ 40,000 บาท

นอกเหนือจากการออมทรัพย์แล้วยังมีอีกหลายกิจกรรมที่กลุ่มกำลังทำอยู่ เช่น การรณรงค์ให้ชาวบ้านลดละ เลิก การใช้สารเคมี การทำเกษตรปลอดสารพิษ และการทำร้านขายผักปลอดสารพิษขึ้น โดยให้สมาชิกเอาผลผลิตต่างๆ มาจำหน่าย

“เนื่องจากยังไม่มีทุน ก็เลยทำร้านขายผักปลอดสารพิษขึ้นแบบง่ายๆ ก่อน ใครมีอะไรก็เอามาขายโดยมีชื่อแม้ว่าต้องเป็นผักปลอดสารพิษเท่านั้น เช่น พริก มะเขือ ผักบุ้ง ผักกระเฉด ผักกาด ผักชี สะระแหน่ ชะอม มะเขือเทศ แตงกวา ปีนต้น รวมทั้งสัตว์

ผักริมรั้ว

แม่ค้าหน้าตาน่ารักประจำร้าน

เลี้ยง เช่น ไก่ ปลา กบ หรือหมูที่เลี้ยงตามธรรมชาติด้วย โดยจะมีการลงบัญชีเอาไว้ จะมีการผลัดเปลี่ยนกันมาทำหน้าที่ขาย ใครขายได้เท่าไร ก็รับเงินไปตามจำนวน

ที่ขายได้” สำหรับการทำการเกษตรอินทรีย์ของชาวบ้านที่นี่ อ้ายป๋องบอกว่า ในการปลูกผักนั้น จะปลูกแบบผสมผสานตาม

บ่อนี้มีทั้งปลา และผักกระเฉด

ธรรมชาติและใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยชีวภาพช่วยบำรุง รวมทั้งการทำนาทำไร่ทั่วไปด้วย ส่วนการเลี้ยงปลา ไก่ หรือหมูชาวบ้านก็จะเลี้ยงตามธรรมชาติ ไม่ได้ให้อาหารแบบพิเศษแต่อย่างใด

“ตอนแรกๆ ก็มีคนมองแบบแปลกอยู่เหมือนกัน เพราะไม่เข้าใจว่าเรากำลังทำอะไรอยู่ ผักต่างๆ ขายไม่ค่อยออก แต่พอมาถึงปัจจุบันนี้ได้รับความสนใจมากขึ้น กระแสตอบรับดีขึ้นมาก เนื่องจากลูกค้าทราบว่าเป็นผักปลอดสารพิษจึงทำให้มีคนมาซื้อผักและผลผลิตจำนวนมากในแต่ละวัน รวมทั้งมีคนให้ความสนใจเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์และการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งเป็นนิมิตหมายที่ดีในการเริ่มต้นพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านและชุมชนให้ดีขึ้น” อ้ายป๋องบอก ■

ต่อจากหน้า 13

จากออมทรัพย์สร้างถนน

แก้ไขปัญหาก็สามารถเดินทางได้สะดวกในช่วงที่ต้องออกไปขายเมีย เพราะหากนำออกไปขายเองที่ตลาดโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางจะได้ราคาดีกว่าที่มีพ่อค้าเข้ามารับซื้อถึงในสวน จึงได้ตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการซ่อมแซมถนนขึ้นในช่วงหน้าฝน โดยนำเงินออมไปซื้อวัสดุอุปกรณ์และอาหารการกินในระหว่างการบูรณะเส้นทางของทุกๆ ปี

อ้ายอินแหล่งเล่าอีกว่า เราตั้งกลุ่มออมทรัพย์กันขึ้นในปี 2543 โดยมีชาวบ้านแม่โถเข้ามาเป็นสมาชิกกันทั้ง 19 ครอบครัว ช่วงแรกๆ มีการออมกันเพียงครอบครัวละ 100 บาทต่อปี ใครจะออมกันอย่างไรก็ได้ แต่เมื่อถึงเวลาซ่อมแซมถนนแล้วต้องนำมาออมให้ครบและอย่าให้ขาด เพราะในเวลานั้นต้องเอาไปซื้ออุปกรณ์มาซ่อมแซมถนน ซึ่งในการซ่อมแซมแต่ละครั้งเราจะช่วยกันทำทุกครอบครัว

กลุ่มออมทรัพย์ของเราในช่วงแรกๆ จะไม่มีเงินปันผล ชาวบ้านบางคนไม่เข้าใจออมกันไปทำไม เมื่อถึงเวลาทำถนนค่อยออมเงินกันก็ได้ บางคนถอนทุนออกไปก็มี แต่พอได้อธิบายว่า หากวันหนึ่งวันใดเราไม่มีเงินแล้วจะเอาเงินที่ไหนมาช่วยกัน

บางปีถนนไม่ชำรุดเสียหายทำให้มีเงินเหลือ ชาวบ้านจึงมีแนวคิดหากเอาเงินจำนวนนี้มาปล่อยให้สมาชิกกู้ยืมคงจะมีเงินออกงยขึ้นมาบ้าง จึงได้มีการเรียกประชุมสมาชิกจนมีความเห็นร่วมกันจะปล่อยให้สมาชิกกู้ยืมในยามจำเป็น คือในช่วงที่เราไม่มีรายได้จากสวนเมี่ยงจะได้มีเงินไปซื้อข้าวปลาอาหาร

หลังจากนั้นจึงมีการตั้งกฎระเบียบกันขึ้นมา และเมื่อต้นปี 2548 เราจึง

ได้เปิดให้สมาชิกกู้ยืม โดยในปีแรกตั้งไว้ว่า จะต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาทต่อ 3 เดือน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วสมาชิกจะกู้ยืมกันในช่วงเดือนพฤศจิกายน เนื่องจากช่วงนั้นชาวบ้านไม่มีรายได้

จากสวนเมี่ยง เมื่อดำเนินการมาได้ช่วงระยะหนึ่งจึงมีชาวบ้านจาก 2 หมู่บ้าน เข้ามาเป็นสมาชิก คือ บ้านเมื่องน้อย และบ้านห้วยน้ำริน จากนั้นจึงมีการแต่งตั้ง

คณะกรรมการขึ้นมาอย่างจริงจัง โดยให้มีคณะกรรมการจากแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 5 คน เก็บกันทุกปี ปีละ 1 ครั้ง ครอบครัวละ 100 บาท ซึ่งตอนแรกมีเงินออม 2,000 บาท จนปัจจุบันนี้มีสมาชิกแล้ว 100 กว่าคน มีเงินออมทั้งสิ้น 50,000 บาท

ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์ไม่หยุดอยู่เพียงแค่นี้ ยังมีการขยายผลออกไปเรื่อยๆ โดยทุกหมู่บ้านที่เป็นเครือข่ายอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ลาว 9 หมู่บ้านได้เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม เกิดเป็นเครือข่ายการออมที่เข้มแข็ง

ผลที่เกิดขึ้นหลังมีกลุ่มออมทรัพย์ทำให้ชาวบ้านที่รอการเก็บเมี่ยงไม่ต้องไปกู้ยืมเงินจากนายทุน กลุ่มออมทรัพย์จึงเป็นทั้งแหล่งเงินทุน และแหล่งน้ำใจที่มีให้ต่อกันของเครือข่ายอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลาวนับตั้งแต่นั้นมา

จากการขยายออกต่างหมู่บ้านนั้นมีผลดี เนื่องจากเราได้มีสมาชิก มีแรงงานเพิ่มมากขึ้น เวลาเมื่อเรื่องเดือดร้อนซึ่งไม่เพียงแต่การซ่อมแซมถนนเท่านั้นสมาชิกยังได้ช่วยกันในเรื่องการทำแนวกันไฟ และการลาดตระเวนออกตรวจป่าในช่วงหน้าแล้งอีกด้วย

สามห่วงขยายเฟส 3 รองรับผู้เดือดร้อนในเขตบางปู

นางราตรี โตยะบุตร ประธานสหกรณ์เคหสถานชุมชนสามห่วง จำกัด กล่าวว่า จากการจัดทำโครงการบ้านมั่นคงในเฟสแรก ทำให้เกิดการขยายผลไปยังผู้เดือดร้อนในชุมชนอื่นภายในเทศบาลตำบลบางปู เช่น ชุมชนคลองหัวลำภูลาย ชุมชนหมู่ 9 ชุมชนทิพย์วัลย์ ชุมชนโค้งโพธิ์ ชุมชนหาดอัมรา ชุมชนนิเคไทย โดยเข้าไปแนะนำโครงการบ้านมั่นคงให้กับชาวบ้าน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ จัดกลุ่มย่อยดูแลกัน จนเกิดเป็นโครงการบ้านมั่นคงเฟส 2 จำนวน 185 ครัวเรือน ซึ่งได้ขอสินเชื่อจากพอช. ซื่อที่ดินเอกชนแล้ว จำนวน 8-0-29 ไร่ เป็นเงิน 8 ล้านบาทเศษ และได้รับการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาระบบสาธารณูปโภค จำนวน 13,000,000 บาท นั้นล่าสุดได้ขยายเพิ่มเฟส 3 มีผู้เดือดร้อนประสงค์เข้าร่วมโครงการแล้ว จำนวน 76 ครัวเรือน

“การจัดทำโครงการบ้านมั่นคงได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลบางปูเป็นอย่างดีในนามคณะกรรมการเมือง เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด โดยมีการวางแผนสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนภายในเขตเทศบาลตำบลบางปู และกลุ่มผู้ลงทะเบียนคนจนด้านปัญหาที่อยู่อาศัย” นางราตรี กล่าว

นายธีรพล ชุนเจริญ นายกเทศมนตรีตำบลบางปู กล่าวถึงการสนับสนุนการแก้ปัญหาชุมชน

แออัดและถูกไล่ออกจากภายในเขตเทศบาลตำบลบางปู ระหว่างการเสวนา เรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย จ.สมุทรปราการ” ว่า ในอนาคตชุมชนบุกรุกหลายแห่งในเขตเทศบาลจะประสบปัญหาการไล่ออกมากขึ้น โดยเฉพาะผลกระทบโครงการก่อสร้างระบบ

ล่อจิสติกส์ ดังนั้นรูปธรรมของชุมชนสามห่วงจะทำให้ชุมชนอื่นๆ ที่มีปัญหาเดียวกัน มีความมั่นใจมากขึ้นที่จะรวมกลุ่มกันตั้งกลุ่มออมทรัพย์ คิดหาทางแก้ปัญหาของตัวเอง

สำหรับเทศบาลจะเน้นบทบาทการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดประชุม การให้ข้อเสนอแนะ รวมถึงการอุดหนุนงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนชุมชนที่มีความพร้อมจะพัฒนาตนเอง เทศบาลจะหาที่รองรับชั่วคราวให้กับชาวชุมชนก่อนที่โครงการบ้านมั่นคงจะก่อสร้างบ้านแล้วเสร็จ ■

“ห้วยคุณพระ” หมู่บ้านพลังงานแสงอาทิตย์

โดย...กองบรรณาธิการ

แสงอาทิตย์ที่เปล่งประกายให้เห็นในยามโพล้เพล้ ได้ลาท้องฟ้าและขุนเขาไปพร้อมๆ กับแสงสว่างครั้งสุดท้าย ความหนาวเย็นเริ่มแผ่ซ่านเข้ามาแล้วปกคลุมไปตามแนวไพร ยังมีชีวิตมนุษย์กว่า 40 ครัวเรือนอยู่ท่ามกลางอ้อมกอดของขุนเขา เวลานี้ต้องตกอยู่ในห้วงแห่งความมืดมิดอันหนาวเหน็บมานานนับร้อยปี

แต่วันนี้ชาวบ้านบ้านห้วยคุณพระ ตำบลแม่เจดีย์ใหญ่ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ได้มีแสงไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ใช้ให้อยู่ได้ตามอัฏถภาพ

นายคำสุข สุตันแก้ว สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านห้วยคุณพระ เล่าว่า จากการสำรวจข้อมูลของ อบต. ในการใช้ไฟฟ้าในหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ห่างไกล จึงรู้ว่าคนในหลายหมู่บ้านนั้นยังไม่มีไฟฟ้าใช้

แต่การมีไฟฟ้าใช้ก็เชื่อว่าเกิดผลดี

เสมอไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้านในร่มป่า เพราะไม่รู้ว่าจะต้องตัดต้นไม้กันกี่ร้อยต้นจนกว่าเสาไฟฟ้าจะเข้าถึงหมู่บ้านที่น้ำวิกก็คือ จะเกิดการแข่งขันกันขึ้นภายในชุมชน เพราะสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จะตามเข้ามา เช่น ทีวี ตู้เย็น เครื่องเสียง พัดลม ลำโพง ทีวี เก็บกล้วยไม้เอาไปขาย เพราะต้องหาเงินเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน หรือไม่เป็นหนี้เป็นสินจากการยืมเงินมาซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงมาคิดกันว่า จะทำอะไรจึงจะมีแสงสว่างใช้ แต่ต้องไม่เป็นการทำลายระบบนิเวศและใช้ในช่วงเวลาที่จำเป็นเท่านั้น

ดังนั้น โครงการหมู่บ้านพลังงานจากแสงอาทิตย์ จึงเป็นทางออกที่เหมาะสมกับวิถีของชาวบ้านเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ โดยจะติดตั้งโครงยึดและแผงโซลาร์เซลล์รับแสงอาทิตย์แล้วส่งไปยังแผงรับกระแสสลับ

อ.อศินทุ่มงานวิจัยคนจนเมือง

ผลการประชุมคณะกรรมการพิจารณาสนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามโครงการบ้านมั่นคง ได้มีมติอนุมัติงบประมาณเพื่อการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภคแก่ชุมชนในโครงการบ้านมั่นคง ประจำปีเดือนเมษายน 2549 จำนวน 5 ชุมชน ใน 3 จังหวัด 435 ครัวเรือน เป็นจำนวนเงิน 8,152,700 บาท ณ ปัจจุบันโครงการบ้านมั่นคงได้อนุมัติแล้วทั้งหมด 389 โครงการ ครอบคลุม 547 ชุมชน จำนวน 1,261,863,550 บาท

ส่วนคณะกรรมการสินเชื่อเพื่อพัฒนาที่อยู่อาศัยได้อนุมัติสินเชื่อเพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยประจำปีเดือนเมษายนที่ผ่านมาจำนวน 7 โครงการ 16 ชุมชน รวม 363 ครอบครัวยุโรปประมาณที่อนุมัติครั้งนี้ จำนวน 20,025,580 บาท ณ ปัจจุบันมีชุมชนที่ได้รับสินเชื่อแล้วทั้งหมด 265 ชุมชน 8,695 ครอบครัวยุโรปจำนวน 874,824,104 บาท

นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้อนุมัติสนับสนุนโครงการวิจัยเรื่อง “คนจนเมือง : การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์และทัศนคติที่มีต่อตนเองและสังคม” โดยมี ดร.ม.ร.ว.อศิน รพีพัฒน์ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ระยะเวลาการวิจัยตั้งแต่ 1 พฤษภาคม-31 ตุลาคม 2549

ลำดับ	ชื่อชุมชน	เมือง/เขต	จังหวัด	ผู้ได้รับผลประโยชน์(ครัวเรือน)	งบที่ได้รับอนุมัติ
1	ชุมชนพระดงประธานศิริวัฒน์	หาดใหญ่	สงขลา	120	3,000,000
2	ชุมชน โสตะ - หลบมุม	หาดใหญ่	สงขลา	159	1,252,700
3	ชุมชนเคหะสถานบ้านมั่นคงเมืองหาดใหญ่	หาดใหญ่	สงขลา	43	1,075,000
4	ชุมชนพยุพราช	เวียงสระ	สุราษฎร์ธานี	44	1,100,000
5	ชุมชนปากควด	สิชล	นครศรีธรรมราช	69	1,725,000
				435	8,152,700

การอนุมัติงบประมาณโครงการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน 4 โครงการ ประกอบด้วย

ลำดับ	ชื่อชุมชน	ชุมชน	จังหวัด	ผู้ได้รับผลประโยชน์(ครัวเรือน)	งบที่ได้รับอนุมัติ
1	โครงการบ้านพักชั่วคราวผู้ประสบภัยอภัย	ชุมชนสามัคคีพัฒนา	เชียงใหม่	5	90,000
2	โครงการบ้านพักชั่วคราวผู้ประสบภัยธรรมชาติ	ชุมชนป้อมมหากาฬ	กทม.	10	187,600
3	โครงการบ้านพักชั่วคราว	ชุมชนบ้านพักองค์การทอผ้า	กทม.	51	860,300
4	โครงการบ้านพักชั่วคราว	ชุมชนริมคลองบางซื่อแยก 18	กทม.	30	200,000
รวม				96	1,337,900

รายชื่อชุมชนที่ได้รับการอนุมัติงบสินเชื่อที่อยู่อาศัยเดือนเมษายน 49

ลำดับ	ชื่อชุมชน	จังหวัด	จำนวนชุมชน	จำนวนครัวเรือน	งบที่ได้รับอนุมัติ
1	ชุมชนสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงหลังสวน	ชุมพร	1	33	4,150,000
2	ชุมชนสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตำบลบ้านแหลม	เพชรบุรี	10	133	2,940,000
3	ชุมชนสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงชนบทหัวพระขามอันลือ จก.	พระนครศรีอยุธยา	1	37	4,151,640
4	ชุมชนสหกรณ์บริการบ้านมั่นคงเวียงสระ จำกัด	สุราษฎร์ธานี	1	44	1,531,440
5	ชุมชนสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงเมืองหาดใหญ่	สงขลา	1	43	1,643,700
6	ชุมชนกลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงร่มเย็น	ขอนแก่น	1	30	4,348,800
7	ชุมชนกลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงบ้านสวนไผ่	ขอนแก่น	1	43	1,260,000
รวม			16	363	20,025,580

ต่อจากหน้า 15

ห้วยคุณพระ:

ข้างบ้าน ซึ่งเป็นพลังงานที่ไม่ต้องมีเสาไฟ หรือสายที่ระโยงระยาง พื้นที่ตั้งตั้งจะน้อย และการติดตั้งจะเลือกทิศทางที่หันหน้าไปทางแสงอาทิตย์ เพื่อให้แผงรับแสงอาทิตย์ให้มากที่สุด แล้วต่อสายไฟฟ้าระหว่างแผงไปยังตู้ควบคุมเดินสายจากตู้ควบคุมเข้าเครื่องแปลง

กระแสไฟฟ้าและมิเตอร์ผลิตไฟฟ้า

นอกจากนี้การติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ยังมีอายุการใช้งานยาวนานกว่า 20 ปี คุ่มค่ากับราคาที่ติดตั้งซึ่งไม่แพงมากนัก และเนื่องจากเป็นอุปกรณ์ที่ติดตั้งอยู่กับที่ ทำให้ดูแลและบำรุงรักษาได้ง่ายขึ้น จะมีเพียงการทำความสะอาดแผงที่เกิดจากฝุ่นละอองเท่านั้น

บ้านห้วยคุณพระ จึงมีส่วนช่วย

ลดกระแสไฟฟ้า และช่วยลดค่าใช้จ่ายให้

กับชาวบ้าน เพราะพลังงานแสงอาทิตย์ไม่สามารถใช้กับเครื่องใช้ไฟฟ้าได้มาก ทำให้ชาวบ้านเปิดใช้ได้แต่หลอดไฟซึ่งไม่มากเพียงครอบครัวละ 2-3 ดวง แสงสว่างเท่านั้นไม่ทำให้สัตว์ป่าตกใจกลัว และเวลาทุ่มกว่าๆ ก็ปิดไฟนอนกันแล้ว ค่าไฟจะตกครอบครัวละ 10 - 20 บาทต่อเดือน

วันนี้ชาวบ้านบ้านห้วยคุณพระ

ได้เห็นมาใช้ไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์เป็นแสงสว่างที่ทำให้พวกเขา มีความสุขตามสภาพ และสามารถส่องทางให้เขาก้าวเดินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ยังเป็นการช่วยรักษาระบบนิเวศในป่าให้คงอยู่ในสภาพเดิมไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต ซึ่งเป็นการอยู่ที่เกื้อกูลกันอย่างยั่งยืน ■

ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงอีสานกับมุมมองเชิงวิชาการ

รายงานพิเศษ

โดย กองบรรณาธิการ

ในงาน “มหานุกูลไพบาน อีสานพอเพียง” ที่จัดขึ้น ณ สนามหน้าศาลากลางจังหวัดขอนแก่น เมื่อช่วงปลายเดือนเมษายนที่ผ่านมา มีเวทีวิชาการที่น่าสนใจด้วยหัวข้อ “ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง...เบิ่งได้จั่งได้” และ “อปท.สิทธิขั้นพื้นฐานเจ้าของจั่งได้” โดยทั้งสองเวทีนั้น เป็นการนำเสนอถึงแนวทางการทำงาน กรณีศึกษา รูปแบบที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ ข้อเสนอแนะต่างๆ ในประเด็นเรื่องการจัดการที่ดินและที่อยู่อาศัย การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การจัดระบบสวัสดิการชุมชน การแก้หนี้ชุมชนและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ อปท. โดยมีบรรดาปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องรวมทั้งตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ในการนี้มีมุมมองเชิงวิชาการที่น่าสนใจจากนักพัฒนาอาวุโส และนักวิชาการที่คลุกคลีกับงานพัฒนามาอย่างต่อเนื่องยาวนานมาช่วยสังเคราะห์และเติมเต็ม เพื่อต่อยอดทิศทางการพัฒนาที่ยืดเอาชุมชนเป็นแกนหลักตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถสร้างชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงให้ดำรงอยู่ในท่ามกลางกระแสการพัฒนาแบบทุนนิยม

“ประเทศไทยยังขาดรูปธรรมที่ชัดเจนต่อเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ประเทศยังไม่เคลื่อนไหวเรื่องนี้มากนัก ได้แต่นำของเก่ามาพูดใหม่”

อ.บัณฑิต อ่อนดำ : นักวิชาการอาวุโส

เรื่องการปกครองท้องถิ่นกับการกระจายอำนาจนั้น รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นเพื่อเป็นรากฐานที่ทำให้ท้องถิ่นเข้มแข็งมั่นคง โดยมีกลไกรองรับการกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่นคือการใช้อำนาจรัฐโดยเฉพาะด้านงบประมาณ หลักการปกครองท้องถิ่นถ้าจะกระจายอำนาจต้องมี 2 เรื่อง คือการมีส่วนร่วมมากที่สุดและเน้นการพึ่งตนเอง ความหมายคือต้องทำให้องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ อปท. เป็นรากฐานของประเทศชาติต่อไป แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในขณะนี้ไม่ใช่กระจายอำนาจ เพราะมีผู้ใช้อำนาจเพียงแค่นายกเทศมนตรี หรือนายก อบต.กับฝ่ายข้าราชการคือปลัดเท่านั้น

แต่ที่น่าสนใจคือ บรรดานายกเทศมนตรี หรือนายก อบต. ที่มาร่วมงานในที่นี้ต้องการให้เกิดการกระจายอำนาจ คือต้องการตั้งให้ประชาชนและประชาคมเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วย ผู้นำเหล่านี้มีภาพสะท้อนว่า

อปท. จะอยู่หรือไม่ต้องถามคนที่มาเป็นนายกอปท.ว่า มาเพื่อเอาเงินเข้ากระเป๋าหรือมาทำเพื่อประชาชน แต่ในความเป็นจริงการที่จะช่วยประชาชนได้นั้น ผู้นำต้องค้นหาว่า ประชาชนมีศักยภาพหรือไม่ มีข้อจำกัดอย่างไร ผู้นำต้องสะท้อนภาพที่แท้จริงของประชาชน ทำทนายประชาชนได้ ไม่ต้องแจกของ แต่ต้องการให้ประชาชนเรียนรู้ตัวเอง ช่วยเหลือตัวเอง คือให้โอกาสให้ประชาชนบริหารจัดการเอง และวางแผนการมีส่วนร่วมให้มากที่สุด การกระจายอำนาจของ อปท. คือการตั้งประชาชนให้มาใช้อำนาจร่วมกัน

ส่วนประเด็นที่ว่า อปท. จะช่วยให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไรนั้น ต้องชัดเจนว่า ถ้าจะช่วยคนจนต้องช่วยไม่ให้เดือดร้อน ไม่ใช่ช่วยให้รวย เพราะทรัพยากรมีจำกัด ต้องแบ่งปันกัน หากประเทศไทยจะเข้าสู่โลกาภิวัตน์ต้องเยียวยาและฟื้นฟูสังคมและประเทศก่อน ประมาณ 10-20 ปี และทำตัวให้เข้มแข็ง ต้องรู้ทันโลก สิ่งที่ชาวบ้านทำอยู่ในขณะนี้เป็นการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และอปท.กำลังช่วยหนุนเสริม โดยสรุป ประเทศไทยยังขาดรูปธรรม

มีกรอบวินัย มีจุดมุ่งประสงค์ มีอุดมการณ์ในชีวิต สองระดับครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นอยู่กับทรัพยากรของครัวเรือนเป็นหลัก คือไม่ใช่ทำเพื่อขายเท่านั้นแต่ต้องสร้างทดแทนและสร้างบนที่ดินของตนเอง สามระดับชุมชน เศรษฐกิจพอเพียงสามารถเดินไปได้โดยมีกลุ่มองค์กรเครือข่ายมีสวัสดิการ มีการออมทรัพย์ ซึ่งเป็นหน่วยเล็กๆ ของชุมชนในการหนุนช่วย เช่น บ้านมั่นคง ที่อาศัยการกระทำในระดับชุมชนเป็นหลัก ทำให้ชุมชนมีสิทธิ ทำให้ชุมชนมีปัจจัยสี่ ช่องว่างที่พบคือ เศรษฐกิจชุมชนที่เราทำกันอยู่จะเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจวงกว้างได้อย่างไร

ที่ชัดเจนต่อเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ประเทศยังไม่เคลื่อนไหวเรื่องนี้มากนัก ได้แต่นำของเก่ามาพูดใหม่ ดังนั้นสิ่งที่ต้องทำคือ เพิ่มปริมาณองค์กรชุมชนด้านเกษตรยั่งยืน ทรัพยากร สิ่งที่จะทำให้อยู่ยืนคือ ดิน น้ำ ป่า เพราะเป็นเสมือนเครื่องพิมพ์ธนบัตร แต่ที่ผ่านมา 40 ปี เราเอาไปขายหมด ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจ พอเพียงเราเน้นคนและระบบความสัมพันธ์ของคน ไม่ใช่ตัวเงิน เราต้องทำเรื่องเหล่านี้ให้มากขึ้นเพราะนั่นคือการกู้ชาติ

“ถ้าเราจะทำเศรษฐกิจพอเพียงให้อยู่ในระดับของการขับเคลื่อนในระดับประเทศจะต้องทำอย่างไร ยังไม่มีการนำเสนอประเด็นนี้ที่ชัดเจน”

รศ.ดร. บั้วพันธ์ พรหมพักพิง : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ข้อถามที่ว่าทำอย่างไรให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จากประสบการณ์ที่ผ่านมา มี 3 ระดับ คือระดับปัจเจก ต้องเป็นผู้ที่มีศีลธรรมกำกับ ไม่ใช่ว่าต้องเป็นคนพุทธเท่านั้น แต่หมายถึงการ

ประเด็นสำคัญคือ ถ้าเราจะทำเศรษฐกิจพอเพียงให้อยู่ในระดับของการขับเคลื่อนในระดับประเทศจะต้องทำอย่างไร ยังไม่มีการนำเสนอประเด็นที่ชัดเจน แต่เศรษฐกิจทุนนิยมยังขยายตัวเพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศต่อไป คงเป็นเรื่องยากที่เราจะหลีกเลี่ยงการขยายตัวของเศรษฐกิจสมัยใหม่ แต่ขณะเดียวกันเศรษฐกิจแบบนี้ก็ไม่สามารถรองรับคนที่มาจากภาคชนบทได้ทั้งหมด เพราะมีการใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น การจ้างงานไม่เพิ่มขึ้น การไหลเวียนของสินค้า คน บริการ ความรู้ เทคโนโลยีวิชาการ ระหว่างคนกับชนบทมีการข้ามประเทศมากขึ้น

ฉะนั้นเรามีทางเลือกอยู่ 3 ทาง คือทางแรกไปกับเขา คือไปกับเศรษฐกิจสมัยใหม่ทุนนิยมกระแสหลัก ทางที่สอง ขาหนึ่งเศรษฐกิจพอเพียงและอีกขาหนึ่งคือเศรษฐกิจสมัยใหม่ หรือทางที่สาม กลับกลับมาทำเศรษฐกิจพอเพียง

ต่อจากหน้า 16

ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงอีสาน

เต็มรูปแบบ

"การทำเศรษฐกิจพอเพียง ทำได้ในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน และระดับชุมชน แต่ในระดับเครือข่ายยังไม่ชัดเจนมากนัก"

อ.สมพันธ์ เตชะอธิก : มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โดยสรุป 6 ประเด็นที่ทำกันอยู่คือ การจัดการที่ดินและที่อยู่อาศัย การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การจัดการระบบสวัสดิการชุมชน การแก้หนี้ชุมชน และบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ อปท.นั้นเครือข่ายฯ ที่เข้ามาทำสามารถแก้จน

ได้ในระดับปัจเจก และระดับครัวเรือน สามารถสร้างทรัพยากรธรรมชาติ และใช้ประโยชน์ได้ ต่อสู้เชิงแนวคิดจากเศรษฐกิจทุนนิยมได้ ทำเศรษฐกิจพอเพียงได้ในบางระดับ

การทำเศรษฐกิจพอเพียง ทำได้ในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน และระดับชุมชน แต่ในระดับเครือข่ายยังไม่ชัดเจน

มากนัก อาจจะเป็นเพราะไม่มีข้อมูลด้านผลที่เกิดขึ้น และภาพสะท้อนก็ไม่ชัดเจน

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตที่ขอท้าทาย คือ เศรษฐกิจพอเพียงยังแก้จนปลดหนี้ไม่ได้ ทำได้แต่เพียงบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ชี้นมาบ้าง ความรู้ความเข้าใจในปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง ยังไม่สะท้อนความลึกซึ้งในระดับปัจเจก ระดับครัวเรือน และระดับเครือข่าย มีความไม่ชัดเจนทางแนวคิดในการต่อสู้ระหว่างทุนนิยมกับเศรษฐกิจพอเพียง ตัวอย่างเช่น ยังทำเกษตรเชิงเดี่ยวควบคุมไปกับเกษตรผสมผสาน ฯลฯ

นอกจากนี้ กระบวนการแสดงศักยภาพและพลังในการผลักดันกฎหมายโดยชุมชนยังไม่เข้มแข็งมากพอที่จะทำให้เห็นภาพของประชาชน และเกิดการยอมรับว่ามีปัญหาจริง และยังคงต้องการกฎหมายที่มาจากเสียงประชาชน รวมทั้งขาดความเข้มแข็งในด้านวิชาการ ขาดการจัดระบบข้อมูล การสังเคราะห์ด้านวิชาการ และนโยบายที่ต่อเนื่องครบวงจร

ต่อจากหน้า 1

ศตจ.รุกแก้ปัญหาที่ดิน

"การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินในจังหวัดชายแดนภาคใต้" ณ จ.ปัตตานี โดยมีหน่วยงานราชการด้านที่ดินที่เกี่ยวข้อง องค์กรชุมชนร่วมงานราว 100 คน

พล.อ.สุรินทร์ พิกุลทอง ประธานอนุกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนด้านที่ดิน กล่าวว่าการแก้ไขปัญหาที่ดินเป็นพื้นฐานของการแก้ปัญหาความยากจน ซึ่งแนวทางการทำงานของ ศตจ.ชาติ จะเน้นการแก้ปัญหาที่ให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง นายอำเภอเป็นแม่ทัพ มีหน่วยงานด้านที่ดินที่เกี่ยวข้องเป็นผู้สนับสนุนให้การแก้ปัญหาเสร็จในพื้นที่

"การประชุมครั้งนี้ เป็นครั้งแรกในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เราคิดว่าจะกำหนดให้มีการประชุมต่อในแต่ละจังหวัด โดยให้จังหวัดต่างๆ นำปัญหาของทุกพื้นที่มาวางไว้บนโต๊ะ แล้วก็จัดการให้เสร็จสิ้นเลย จะ 2-3 วันก็ว่ากันไป การแก้ปัญหาเรื่องนี้เรายึดหลักการ 3 ประการ คือ ชอบด้วยกฎหมาย มีความเป็นธรรมเสมอภาค และแก้ปัญหาของประชาชนได้"

● พล.อ.สุรินทร์ พิกุลทอง ประธานอนุกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนด้านที่ดิน

พล.อ.สุรินทร์กล่าว

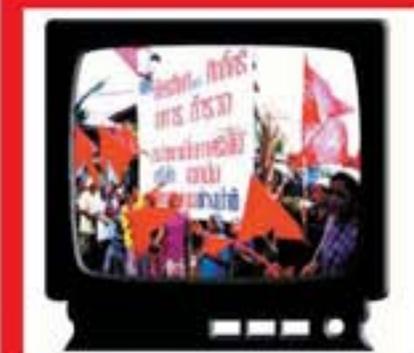
นายหามะ มะฮูนุ ตัวแทนเครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้กล่าวว่า ปัญหาที่ดินของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 4 ประเภท คือ 1.ปัญหาชุมชนชายทะเล มีมากกว่า 65 หมู่บ้าน ประมาณ 18,000 ครัวเรือน อยู่ในที่ดินของเอกชน กรมเจ้าท่า ราชพัสดุ และป่าชายเลน 2.ปัญหาชุมชนเมืองมีประมาณ 100 ชุมชน อยู่ในที่ดินเอกชน ราชพัสดุ ที่ดินรถไฟ กรมเจ้าท่า เกือบทั้งหมดเป็นชุมชนแออัด 3.ชุมชนในป่าหุจุ มี 2 ลักษณะ คือ เป็นชุมชนดั้งเดิม และบุกเบิกทำนาในป่าเสื่อมโทรม และ 4.ชุมชนเชิงเขา เป็นป่าสงวนฯ

เขตอุทยานแห่งชาติประกาศทับที่ทำกิน และที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน มีทั้งชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยมา 100-200 ปี และพื้นที่บุกรุก

"จากการประชุมร่วมกันของเครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีข้อเสนอเพื่อแก้ปัญหาที่ดิน คือให้ชุมชนเป็นแกนหลักในการสำรวจข้อมูลปัญหาที่ดินทุกพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพื้นที่ไหนที่เจ้าหน้าที่ไม่กล้าลงสำรวจให้ชาวบ้านดำเนินการเอง จัดให้มีการประมวลข้อมูลจากการสำรวจจำแนกปัญหา เพื่อหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมกับทุกฝ่าย โดยจัดเวทีอำเภอ-จังหวัดแก้ปัญหาทุกกรณี และให้มีการตั้ง

คณะทำงานชุมชนประเด็นที่ดิน 3 จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งคาดว่าจะใช้เวลา 3 เดือนในการสำรวจข้อมูล" ตัวแทนเครือข่ายกล่าว

ในการสัมมนาดังกล่าว ยังได้นำเสนอการแก้ปัญหาของที่ดิน 4 แห่ง คือ 1.ต.ไล่จูด อ.แว้ง จ.นราธิวาส ชาวบ้านไม่มีเอกสารสิทธิ์ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามาลาฮาลาทับที่ทำกินชาวบ้าน 2.ต.บ่อเจาะ อ.ยี่งอ จ.นราธิวาสอุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดีทับที่ดินทำกินชาวบ้าน และชาวบ้านต้องการโค่นสวนยางหมดอายุเพื่อปลูกยางพาราใหม่ 3.ชุมชนศาลแคกกาแป เทศบาลเมืองนราธิวาส อยู่ในที่ดินกรมเจ้าท่า ซึ่งชาวบ้านต้องการปรับปรุงที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านมั่นคง และขอเช่าที่ดินระยะยาว โดยทั้ง 3 แห่งต้องกลับไปทำข้อมูลชุมชนให้ชัดเจนขึ้นร่วมกับแผนที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4.ชุมชนบ้านป่าตมาระ ต.ปะเสยาอ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี เป็นหมู่บ้านชาวประมง ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ซึ่งที่ประชุมมอบหมายให้สำนักงานที่ดินปัตตานีลงไปสำรวจสถานะที่ดินอีกครั้ง ก่อนที่จะหาทางแก้ปัญหาต่อไป

ติดตามชม

รายการเวทีชาวบ้าน

ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 11 ทุกวันอาทิตย์ เวลา 11.00-12.00 น.

สำหรับพี่น้อง กลุ่มองค์กรชุมชนที่มีความต้องการ หรือสนใจแนะนำข่าวสารเกี่ยวกับชุมชนท่านหรือเพื่อนองค์กรชุมชน สามารถส่งเรื่องมายังกองบรรณาธิการ ส่วนประชาสัมพันธ์ พอช. โทร. 0-2314-3645-7 โทรสาร. 0-2318-6277

ต่อจากหน้า 1

ชุมชนทั่วประเทศไทยก้าวไกล

สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่องค์กรชุมชนท้องถิ่น

แกนนำองค์กรชุมชนอาวุโสกล่าวต่ออีกว่า เครือข่ายองค์กรชุมชนและภาคีการพัฒนาต่างๆ ได้ติดตามสถานการณ์ทางการเมืองและสังคมไทยในปัจจุบันอย่างใกล้ชิด พร้อมวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อแสวงหาทางออกร่วมกัน โดยพบว่าเมืององค์กรชุมชนที่ได้วิเคราะห์ปัญหาความเป็นชุมชน ซึ่งได้ถูกความขัดแย้งแตกแยกจากการเมือง การเลือกตั้งตลอดเวลาที่ผ่านมา และชุมชนได้

พยายามใช้ความรู้ ใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ ไปสู่การจัดการทางสังคม ซึ่งหมายความว่าความรวมถึงการสร้างกระบวนการทางการเมืองใหม่ที่ไม่ว่าก่อให้เกิดความขัดแย้งแตกแยก ทำให้ชุมชนท้องถิ่นอยู่กันได้อย่างสมานฉันท์ ซึ่งถือเป็นต้นทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นที่สำคัญที่จะพัฒนาและยกระดับไปสู่ความเป็นชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง จัดการตนเองได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่ดีงามของชุมชนท้องถิ่น

“น่าเชื่อว่าจะมีการปฏิรูปการเมืองครั้งสำคัญเกิดขึ้นอีกในเร็วๆ นี้ ซึ่งถือเป็นโอกาสดีที่ภาคประชาชนและภาคีพัฒนา

ต่างๆ จะได้มีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการปฏิรูปในครั้งนี้ ซึ่งเครือข่ายองค์กรชุมชนและภาคีพัฒนา ก็เห็นร่วมกันในการรณรงค์สร้างการเมืองสมานฉันท์สู่ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง โดยการเปิดให้มีการรณรงค์เรื่องนี้อย่างจริงจังทั่วประเทศ”

แกนนำองค์กรชุมชนอาวุโสกล่าวอีกว่า นอกจากการเปิดเวทีในระดับจังหวัดทั่วประเทศแล้ว ในระหว่างวันที่ 24 - 25 พฤษภาคม 2549 ที่ผ่านมา เครือข่ายองค์กรชุมชนท้องถิ่น สมาพันธ์ อบต.แห่งประเทศไทย สภาผู้นำชุมชนท้องถิ่นแห่งชาติ เครือข่ายแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง 4 ภาค คณะกรรมการพัฒนาองค์กรชุมชน ศูนย์อำนวยการ

ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนภาคประชาชน (ศตจ.ปชช.) ได้ร่วมกันจัดสัมมนาเรื่อง “องค์กรชุมชนท้องถิ่นกับการปฏิรูปการเมืองและสังคม” โดยจะร่วมกับองค์กรชุมชนทั่วประเทศขยายเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปการเมืองและสังคมขึ้น มีเป้าหมายให้ชุมชน ท้องถิ่นเข้มแข็งจัดการตนเองได้ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญเพื่อจะได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ สู่การนำเสนอเพื่อการปฏิรูป การจัดการสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองไทยครั้งใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในเร็วๆ นี้ ■

ต่อจากหน้า 1

คณะกรรมการสภานิติฯ พอบ.

นายเจตน์ ธนวัฒน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น และตัวแทนองค์กรชุมชนภาคอีสานกว่า 400 คน ร่วมทำพิธีเปิดชุมชนตะวันออก (ไดนาโม) พร้อมร่วมแสดงความยินดีและเยี่ยมชมนความคืบหน้าของโครงการบ้านมั่นคงชุมชนตะวันออกใหม่หรือชุมชนไดนาโม

นางอำนาจ วรยศ ประธานสหกรณ์เคหสถานขอนแก่นร่วมพัฒนา จำกัด กล่าวไว้ว่า ชุมชนตะวันออกใหม่เป็นโครงการนำร่องบ้านมั่นคงเทศบาลนครขอนแก่นปี 2547 เดิมชาวชุมชนอาศัยอยู่ในซอยไดนาโมห่างจากชุมชนใหม่แห่งนี้ประมาณ 1 กิโลเมตร เรียกกันว่าชุมชนสามเหลี่ยม 2 คุ่มซอยไดนาโม มีจำนวน 64 ครัวเรือน ชุมชนมีสภาพเก่าแก่ทรุดโทรม เป็นบ้านเช่าในที่ดินของเอกชน ไม่มีสาธารณูปโภคพื้นฐานที่จำเป็นทั้งไฟฟ้า น้ำประปา

ต่อมาได้เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงในปี 2547 และได้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาสาธารณูปโภค และสินเชื่อที่ดิน/บ้าน ตามโครงการบ้านมั่นคง แล้วมาจัดซื้อที่ดินแปลงปัจจุบันจำนวน 6-0-37 ไร่ เพื่อย้ายชุมชนมายังที่แปลงใหม่ โดยในที่ดิน

แปลงใหม่นี้แบ่งแปลงที่ดินออกเป็น 144 แปลง ซึ่งนอกจากชาวชุมชนสามเหลี่ยม 2 คุ่มซอยไดนาโมเดิมแล้วยังมีชาวชุมชนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งมีปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและได้ลงทะเบียนคนจนมาร่วมเป็นสมาชิกใหม่ของชุมชน และใช้ชื่อชุมชนว่าชุมชน

ตะวันออกใหม่ โดยชาวชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์เคหสถานขอนแก่นร่วมพัฒนา จำกัด มีสมาชิก ณ ปัจจุบันรวม 171 ราย ออมเงินในหลากหลายรูปแบบ ทั้งออมเข้าหุ้ 100 บาท/เดือน ออมเพื่อสวัสดิการชุมชน 50 บาทต่อเดือน ออมเพื่อเป็นเงินประกัน ร้อยละ 10 และเพื่อผ่อนส่งบ้านที่ดิน

“ชุมชนตะวันออกใหม่ในวันนี้ เราก่อสร้างบ้านแล้วเสร็จและเข้าอยู่แล้วจำนวน 24 หลัง อยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้างจำนวน 61 หลัง และอยู่ระหว่างเตรียมการก่อสร้างจำนวน 59 หลัง ขณะที่เรื่องสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น การถมที่ ทำกำแพงกันดิน การทำถนน ท่อระบายน้ำ ระบบไฟฟ้า น้ำประปานั้นภาพรวมพื้นฐานชุมชนสามารถดำเนินการคืบหน้าไปแล้ว เหลือเพียงการก่อสร้างบ้านที่จะดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้จำนวน 144 หลัง และการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน รวมถึงการตัดถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก และระบบท่อระบายน้ำรอบโครงการความยาวกว่า 200 เมตร ซึ่งเทศบาลนครขอนแก่นร่วมสมทบงบประมาณกว่า 6 ล้านบาท ซึ่งทุกอย่างน่าจะเสร็จสมบูรณ์ภายในปี 2549 อย่างแน่นอน” ■

มาร่วมกัน! ตักถองล้อประวัติศาสตร์

“รวมพลังชุมชนท้องถิ่น สู่ปฏิรูปสังคมและการเมือง”

อุปสรรคของการพัฒนาคือ ?

โครงสร้างที่รวมศูนย์
ให้ “พรรค” ได้เป็นใหญ่
มอบอำนาจให้จัดการ
ตรวจสอบก็ติดขัด

ไม่เกื้อกูลท้องถิ่นไทย
ครอบคนไทยเพียงกาบัตร
บรรทัดฐานไม่แน่ชัด
ประชาลัดเป็นเบี้ยล่าง

ต้องการเห็นสิ่งเหล่านี้หรือไม่ ?

ทรัพยากรในท้องถิ่น
งบประมาณใช้ของเขา
ภูมิปัญญาวัฒนธรรม
กติกากองเองได้

ป่าน้ำดินเป็นของเรา
หากแต่เราจัดการได้
สื่อตอกย้ำต้องมีไว้
การเมืองไร้การแข่งขัน

ทำอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมาย ?

สร้างเครือข่ายประชาราษฎร์
ให้ความรู้ในชุมชน
ที่นั้ง “สภาร่าง”
มีเสียง-อุดมการณ์

พร้อมประกาศซึ่งตัวตน
ท้องถิ่น “ตน” ต้องจัดการ
ต้องจับวางให้ชาวบ้าน
ร่วมแบ่งบ้านท้องถิ่นเรา

รู้จัก ครอบครัวนักพัฒนา

โดยกองบรรณาธิการ

สวัสดิ์ศรีรับท่านผู้อ่านทุกท่าน ชาวชุมชนฉบับนี้ เราจะพาท่านผู้อ่านไปรู้จักครอบครัวแม่อำนวย วรรณยศ ผู้หญิงสร้างบ้านให้น่าอยู่ที่ชุมชนไดนาโม หรือชุมชนตะวันออก จังหวัดขอนแก่น ผู้มีหัวใจเต็มเปี่ยมที่เต็มไปด้วยความตั้งใจจริง ช่วยเหลือพี่น้องให้ กลับมามีชีวิตใหม่ในอนาคต

แม่อำนวย วรรณยศ ปัจจุบันรับหน้าที่เป็น ประธานสหกรณ์เคหสถานขอนแก่นร่วมพัฒนา จำกัด บอกว่า ที่ชุมชนไดนาโมเป็นชุมชนหน้าบ้านแม่เอง เมื่อ 30 ปีที่แล้วยังเป็นถนนขี้เลน เป็นซอยเล็ก เวลา หน้าฝนดูไม่ได้เลย ชาวบ้านลำบากมาก ส่วนเรื่อง น้ำกินน้ำใช้บางทีก็จะมาเอาที่บ้านแม่ กว่า 30 ปี

แม่อำนวย วรรณยศ ผู้หญิงสร้างบ้านที่ชุมชนตะวันออก

ที่เขาอยู่ ตั้งแต่ค่าเช่าวันละ 3 บาท ขึ้นมาเรื่อยๆ จนทุกวันนี้ไปเช่าไปวันละยี่สิบบาท ชาวบ้านบางคนไม่มีทั้งค่าเช่า ค่าข้าวปลาอาหาร เป็นหนี้พัวพันกันไปหมด อีกทั้งเจ้าหน้าที่จะเอาที่ดินไปทำประโยชน์ นั่นจึงเป็นต้นเหตุให้แม่ได้มีพลังที่จะช่วยเหลือเขา

ดังนั้นเมื่อมีโครงการบ้านมั่นคงเข้ามา และเห็นว่าโครงการนี้น่าจะเป็นทางออกได้ดี จึงออกไปประชุมร่วมกับชาวบ้าน บางทีก็เอาชาวบ้านไปดูงานในที่ต่างๆ จนเห็นว่าชุมชนอื่นๆ เขาทำได้จริง จึงเริ่มมา

ผู้หญิง แต่ในเมื่อได้มาอยู่ตรงนี้แล้วจึงคิดว่าจะทำให้ดีที่สุด จึงเริ่มเรียนรู้งานก่อสร้าง ตั้งแต่การเลือกวัสดุ อุปกรณ์ เหล็ก ไม้ ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง เพื่อจะได้ราคาที่ถูกและไม่โดนเอาเปรียบ จนตอนนี้ชาวบ้านจึงได้มีบ้านเป็นของตนเอง

วันนี้แม่มีความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือชาวบ้านจนมีบ้านอยู่ เป็นความสุขใจ ได้ความสบายใจ ถือว่าแม่มีคุณค่าไปอีกแบบหนึ่งที่ไม่สามารถบรรยายออกมาเป็นคำพูดได้

ด้านน้องเจิมขวัญ วรรณยศ ลูกสาวของแม่อำนวย คอยถามแม่ตลอดว่า แม่ไหวไหม และคอยห้ามแม่ ไม่อยากให้ทำเพราะแม่อาจจะพักผ่อนได้แล้ว แต่แม่กลับคอยสอนว่าเราต้องช่วยคนที่ตกทุกข์ได้ยาก พูดทีละเล็กทีละน้อยจึงเข้าใจแม่ ต่อมาเริ่มเห็นความสำคัญ จึงเข้ามาช่วยแม่เสียเลย ทั้งๆ ที่เราก็กินงานประจำอยู่แล้ว

ในช่วงวันหยุดต่างๆ ก็จะเข้ามาช่วยแม่ในเรื่องการเก็บข้อมูล ลงทะเบียน ทำเอกสารต่างๆ ไปจนถึงถ่ายวิดีโอ จนจำได้ว่าชาวบ้านเป็นใครบ้าง และเมื่อได้เห็นสีหน้าของชาวบ้านแล้วเราสดชื่นและภูมิใจที่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือ สิ่งไหนพอช่วยได้ก็จะช่วยไม่เคยหยุดนิ่ง บางครั้งก็พาแม่ไปเดินดูอุปกรณ์ก่อสร้างก็มี เราได้เห็นแม่มีความสุข จึงไม่อยากเข้าไปห้าม เพราะจะทำให้แม่ไม่สบายใจกลัวท่านเสียความตั้งใจ แม้มันจะเป็นงานที่หนักมากก็ตาม ■

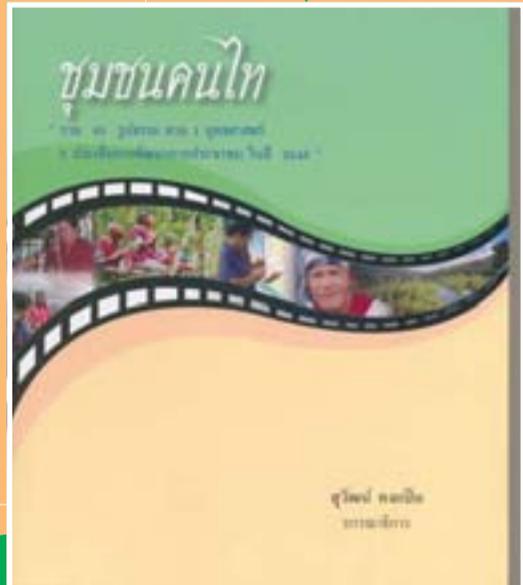
“แม่ให้ชาวบ้านเขาจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์กันขึ้นมา และทำงานโดยเน้นที่ความโปร่งใส และออมเป็นประจำ ทำบัญชีถูกต้อง รายรับ รายจ่าย และทำควบคู่กันไปกับการไปหาซื้อที่ดินใหม่ ซื้ออุปกรณ์ก่อสร้าง ทำให้เป็นปัจจุบันแค่นี้ชุมชนก็เดินได้แน่นอน”

รวมกลุ่มกันและเป็นจุดเริ่มต้นตั้งแต่นั้นมา “แม่ให้ชาวบ้านเขาจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์กันขึ้นมา และทำงานโดยเน้นที่ความโปร่งใสและออมเป็นประจำ ทำบัญชีถูกต้อง รายรับ รายจ่าย และทำควบคู่กันไปกับการไปหาซื้อที่ดินใหม่ ซื้ออุปกรณ์ก่อสร้าง ทำให้เป็นปัจจุบันแค่นี้ชุมชนก็เดินได้แน่นอน”
แม้จะเป็นเรื่องที่หนักมาก เพราะเราเป็น

• แม่อำนวย วรรณยศ

หนังสือและ VCD ออกใหม่ !
สนใจติดต่อได้ที่ส่วนประชาสัมพันธ์ พอช.
โทร.0-2314-3645-7

จากกันบึงแห่งใจชาวชุมชน ในวาระครองราชย์ครบ 60 ปี

นายพิชัย ทองจันทร์

นายพิชัย ทองจันทร์

ประธานกลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคง ชุมชนใต้โค้ง เทศบาลเมืองท่าข้าม อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี

“ในหลวงเป็นแบบอย่างของการทำความดี เป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิตแบบประหยัด ชยัน และเป็นผู้นำของการแก้ปัญหาบ้านเมือง โดยเฉพาะพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระองค์ท่านทรงเป็นแบบอย่างของการใช้ชีวิตแบบพอเพียงที่ทำให้คนไทยได้หันมาทบทวนตนเองแก้ปัญหาตัวเอง ที่เริ่มจากตัวเอง นั่นคือ การทำมาหากินแบบพอเพียง ใช้อย่างพอเพียง แล้วจะทำให้ชีวิตมีความสุข

สมัยที่ผมเรียนในกรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2502 และทำงานเป็นครูที่โรงเรียนสันติราษฎร์บำรุง เคยรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในระยะใกล้ชีวิตหลายครั้ง ภาพเหล่านั้นผมยังจดจำได้เสมอ”

แม่ไพศพล โพธิ์บุปผา

สหพันธ์สหกรณ์สตรีภาคอีสาน จำกัด จ.ร้อยเอ็ด

“สิ่งที่ในหลวงปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้เกษตรกร คือ การทำเกษตรแบบพอเพียง ใ้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เกษตรกรหันกลับมามอง และทำตาม อย่างที่พระองค์ทรงสอน ทำให้เกษตรกรมีศักดิ์ศรีขึ้น คนอื่นๆ ไม่ดูถูกและเล็งเห็นว่าสิ่งที่ทำอยู่นี้ต้องทำต่อไป บอกกับคนอื่น ๆ ที่เดินหลงทาง

ให้ทำเกษตรแบบพอเพียงบ้าง

การดำรงชีวิตแบบนี้ ไม่ใช่ที่เราไม่ซื้อ ถ้าขาดอะไร เราก็ซื้อเหมือนกัน แต่เราซื้อน้อยกว่าเขา เพียงพอกับความจำเป็น แม่แม่จะไปประชุมบ่อยครั้ง แต่ข้าวก็กินมีเต็มมา ปลาร้าเต็มไห ใช้ชีวิตพอเพียงแบบเดิม เราจะไปกินข้าวในโรงแรมสักที่มีมือก็ไม่ค่อยถูกคอก เหมือนกินปลาร้าในไหเรา ให้กินหูลดมาก็ไม่อร่อยเท่าอาหารบ้านเรา กินแบบนี้ชีวิตเราปลอดภัย

แม่ไพศพล โพธิ์บุปผา

แม่ยังได้สอนลูกสอนหลานให้รู้จักช่วยเหลือตนเอง ต้องทำอะไร ทำนาเป็น ต้องรู้จักบุญคุณแผ่นดิน ไม่ใช่เรียนสูงแล้วรังเกียจโคลนตม รังเกียจใส่เดือย”

นายหาลีตง อับดุลเลาะห์

ประธานสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงยะลา จำกัด

“ผมก็ขอให้พระองค์ท่านมีสุขภาพแข็งแรง มีพระชนมายุยืนยาว ประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้รักและห่วงใยท่านมาก

ตอนเด็กๆ ผมเคยไปรับเสด็จท่านที่สนามช้างเผือก จ.ยะลา ในสมัยที่พระองค์เสด็จมายะลาทางรถไฟ ผมอยู่หน้าพระพักตร์ของในหลวงเลย พระองค์ท่านเป็นในหลวงที่ดีที่สุด เป็นพระมหากษัตริย์ของทุกศาสนา

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่พระองค์ท่านทรงสอนประชาชน เป็นสิ่งที่พวกเรานำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตด้วย เช่น การทำโครงการบ้านมั่นคง เราก็จะฝึกให้สมาชิกโครงการรู้จัก

นายหาลีตง อับดุลเลาะห์

การประหยัด บริโภคแต่พอเพียง เราก็คิดเรื่องอาชีพในโครงการที่จะพึ่งตนเอง

เราก็จะมีบ้านที่มั่นคง เราทำตามการพัฒนาของโลกไม่ได้หรอก คนจนอยู่ไม่ได้ เรื่องน้ำมันแพงนี้เห็นได้ชัดเจน มันขึ้นตลอด หรือกองทุนหมู่บ้าน ถ้ากู้มาแล้วใช้ตามความอยาก ใช้เท่าไรก็ไม่พอ

ผมมีลูก 9 คน หลายคนก็ถามว่าอยู่ได้อย่างไร ลูกผมเรียนหนังสือ 8 คน ถ้าไม่นำเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ผมคงเลี้ยงลูก ส่งลูกเรียนไม่ไหว เพราะอาชีพรับเหมาก่อสร้างบางทีก็มืงาน บางทีก็ไม่มืงาน เราก็ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต”

นายประสาน ชันติวงศ์

นายประสาน ชันติวงศ์

นายก อบต.เสียว จ.ศรีสะเกษ

“ผมยึดหลักพระราชดำรัสของในหลวง 2 เรื่อง คือ เกษตรพอเพียงมันทำให้ชีวิตของเราอยู่อย่างพอเพียง ดำรงชีวิตอย่างสมถะ และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกอย่างหนึ่ง คือ กระแส

พระราชดำรัสของในหลวงเกี่ยวกับการปกครองที่ว่า ในบ้านเมืองเรานั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้ ดังนั้นเราต้องเลือกคนดีให้คนดีได้เข้าไปมีอำนาจหน้าที่ในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศ และประชาชน ชาวบ้านต้องยึดหลักนี้ไว้ ถ้าไม่เช่นนั้นความเสียหายจะเกิดกับบ้านเมือง”

นางแก่นจันทร์ เมืองจันทร์

นางแก่นจันทร์ เมืองจันทร์

ประธานชุมชนริมทางรถไฟ อ.บางกรวย จ.นนทบุรี

“เราได้นำแนวพระราชดำรัสของในหลวงเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชุมชนของเราด้วย ให้ชาวบ้านรู้จักประหยัด อดออม ให้ชาวชุมชนเข้ามารวมกลุ่มกันออมทรัพย์ สร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการสร้างอาชีพเสริม นำของเก่ามารีไซเคิลให้เป็นสินค้าของชุมชน เพื่อสนองแนวพระราชดำรัสของพระองค์

นอกจากนี้เรายังดูแลเยาวชน ไม่ให้เข้ามาติดยาเสพติด มีการเข้าค่ายสร้างนิสัยให้เยาวชนอยู่กับงาน จัดกีฬาต่อต้านยาเสพติด เพื่อที่จะเป็นทางหนึ่งของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน”

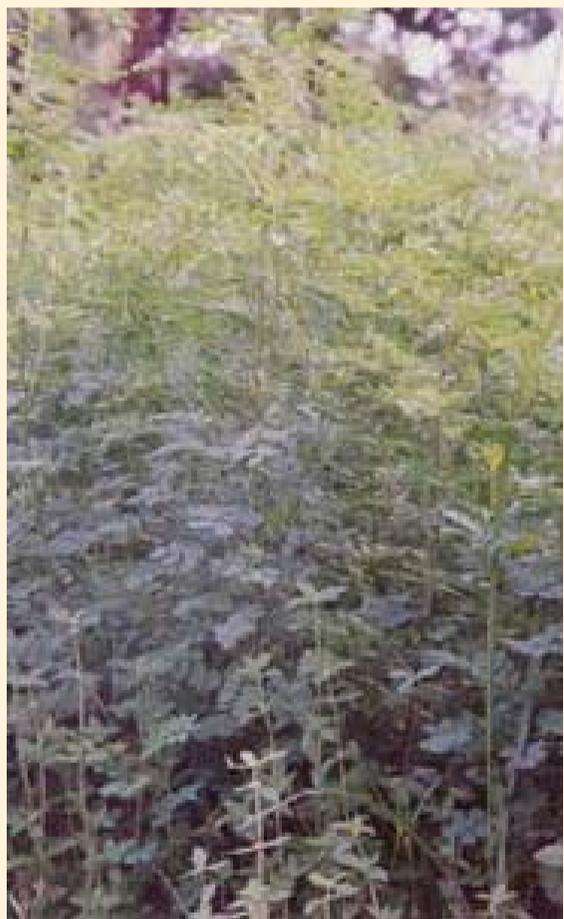
ต่อจากหน้า 24

พืชมอคราม

ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวภูไทเป็นสิ่งสำคัญ และยังเป็นการผลิตผสมผสานควบคู่กันไปกับการคิดค้น และพัฒนาลายผ้าเพื่อให้เกิดความตื่นตาตื่นใจ แต่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของคนภูไท

จากนั้นก็เอามาดมตีตามลวดลายที่ชอบ ซึ่งผ้าหนึ่งผืนอาจจะมีเป็นสิบๆ ลายก็ได้ขึ้นอยู่กับว่าผ้าผืนนั้นจะบอกเรื่องราวเกี่ยวกับอะไรให้กับผู้ใช้ได้รับรู้ ส่วนการย้อมเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งความที่ใช้ย้อมมีอยู่ 2 ชนิด คือ ครามฝักงอ และครามฝักตรง แต่ทั้งสองชนิดก็ทำให้สีคงทนเท่าๆ กัน

ปัจจุบันนี้ทางกลุ่มมีแปลงปลูกครามในหมู่บ้านแล้ว การทำน้ำครามไม่ได้ยากอย่างที่คิด คือเราจะเอาใบครามมาแช่น้ำรวมกับปูนขาวหรือปูนแดงที่กินหมาก 2 คั้น แล้วควนให้เข้ากัน จนมีสีเหลืองเหมือน

“หลังการเก็บเกี่ยวของทุก ๆ ปี ชาวภูไทจะนิยมจักสานเครื่องใช้ที่ทำจากไม้ไผ่หรือไม้กัท้อผ้าไว้ใช้เองในครัวเรือน เป็นฝีมือพ่อแม่เราเอง ไม่ว่าจะเป็นผ้าห่ม ผ้าขาวม้า ผ้าถุง หรือถุงย่าม สะพายไปนา ฮักแพงแบ่งปันน้ำใจกันไม่เคยเปลี่ยนแปลง ด้านสีส่นจะใช้ต้นครามที่เป็นไม้ตามธรรมชาติมาแต่งแต้ม ส่วนลวดลายยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของคนภูไทขนานแท้”

กับเยี่ยววัว และจะค่อยๆ กลายเป็นสีคราม แล้วทิ้งให้ครามตกตะกอนแล้วค่อยรินน้ำใสๆ ทิ้ง จึงจะได้ครามที่พร้อมจะนำไปย้อมผ้าได้

พิชญเลิศ คะโยธา ฝ่ายการตลาด บอกว่า ผ้าย้อมครามสามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้หลายอย่าง เช่น เสื้อ กางเกง ผ้าพันคอ นอกจากนี้ในแต่ละเดือนสมาชิกกลุ่มจะมาประชุมกันทุกเดือน เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด และในแต่ละปียังออกไปศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งในและนอกพื้นที่

อย่างต่อเนื่อง

ตอนนี้มีหน่วยงานของรัฐเข้ามาสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ เช่น อบต.ได้สมทบให้ปีละ 30,000 บาท เพื่อเป็นทุนหมุนเวียน ส่วนพัฒนาชุมชนได้มาสนับสนุนการหาตลาด กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็จะใส่ชุดย้อมครามของทางกลุ่ม ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปในตัว

จนทุกวันนี้กลุ่มของเรามีความเข้มแข็งขึ้นมาก โดยจะดูได้จากทุนหมุนเวียนปัจจุบันนี้มี 100,000 กว่าบาทแล้ว ทำให้สมาชิกมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 1,500 บาทต่อเดือน และได้ถูกคัดเลือกให้เป็นกลุ่มศึกษาและพัฒนาอำเภอ ภายใต้โครงการวิจัยการปมเพาะนวัตกรรมเกษตรชุมชนด้วย

ความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้านบ้านกุดตาใกล้ไม่เพียงแค่มิรายได้เสริมเท่านั้น ชาวบ้านยังได้สืบทอดภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวภูไทไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และได้ความสามัคคีเหมือนพี่น้องกัน เป็นการคืนสู่ภูมิปัญญาของชุมชนคนภูไทอีกครั้ง ■

พ้าย้อมคราม ของดีชาวภูไท กาฬสินธุ์

สืบสานตำนานไท

โดย...กองบรรณาธิการ

ภาชิตอีสานตั้งแต่อดีต บอกว่า “ผู้หญิงคนใดทอผ้า ตำทุกไม่เป็น ก็ไม่มีใครต้องการเอาไปทำเมีย” ด้วยเหตุนี้การทอผ้าจึงเป็นวิถีชีวิตของชาวชนบทภาคอีสานที่สืบทอดกันมายาวนานจากรุ่นสู่รุ่น

แม่มุดถู วรสาร ครูภูมิปัญญาบ้านกุดตาใกล้ ตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เล่าว่า หลังการเก็บเกี่ยวของทุกๆ ปี ชาวภูไทจะนิยมจักสานเครื่องใช้ที่ทำจากไม้ไผ่หรือไม้กัท้อผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน เป็นฝีมือพ่อแม่เราเอง ไม่ว่าจะเป็นผ้าห่ม ผ้าขาวม้า ผ้าถุง หรือถุงย่ามสะพายไปนา ฮักแพงแบ่งปันน้ำใจกันไม่เคยเปลี่ยนแปลง ด้านสีส่นจะใช้ต้นครามที่เป็นไม้ตามธรรมชาติมาแต่งแต้มส่วนลวดลายยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของคนภูไทชนานแท้

ทุกวันนี้แม้จะยังมีชาวบ้านทำอยู่

แต่นั้นก็เป็นเพียงแค่ส่วนน้อย คนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจเรื่องการสืบทอดภูมิปัญญากันมากนัก ของดีที่มีอยู่ในชุมชนจึงค่อยๆ หายไป

ดังนั้นเพื่อเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาต่อจากบรรพบุรุษ และเป็นการส่งเสริมอาชีพเพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้ในครัวเรือน จึงได้เกิดการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านกุดตาใกล้ขึ้น ซึ่งมีแม่บ้านเข้ามาเป็นสมาชิก 98 ครัวเรือน ตั้งเป็น “กลุ่มทอผ้าไหม-ฝ้ายย้อมคราม” ขึ้นเป็น

ครั้งแรก โดยมีการนำเงินเข้ามาลงทุนคนละ 100 บาท

จากนั้นก็ได้มีแนวคิดขยายกลุ่มเพื่อความสะดวกในการทำงาน โดยแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ หมู่ 4 บ้านกุดตาใกล้ และ หมู่ 7 บ้านนากระเดา หลังจากแยกตัวออกมา บ้านกุดตาใกล้ก็ได้จัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้าน โดยตั้งชื่อกลุ่มขึ้นมาใหม่ ว่า “กลุ่มทอผ้าฝ้าย-ไหมย้อมครามบ้านกุดตาใกล้” โดยมีแม่บ้านเข้ามาเป็นสมาชิกทั้งหมด 80 ครอบครั

ดำเนินกิจกรรมทั้งทอผ้าไหม ฝ้ายย้อมครามและการแปรรูปมาจนถึงปัจจุบันนี้

แม่ประยูร พนมท้าว เป็นผู้เฒ่าผู้แก่อีกคนหนึ่งที่ได้สืบทอดภูมิปัญญามาจากคนรุ่นหลัง บอกว่า การทอผ้าพื้นเรียบ การคัดเลือกลวดลายจะมีส่วนสำคัญ เพราะลวดแล้วแต่เป็นเรื่องราวที่บ่งบอกถึงความเป็นมาในอดีตที่มีความหมายแทบทั้งสิ้น

ดังนั้นเพื่อที่จะให้เข้ากับเรื่องราวผู้ทอต้องกำหนดก่อนว่าจะทอผ้าอะไร เช่น ผ้าถุง หรือโสร่ง จากนั้นจึงเลือกลวดลาย ซึ่งกลุ่มของเรามีเป็นร้อยๆ ลวดลาย เช่น ลายมัดหมี่ ลายดอกแก้ว ลายขุ้มดอกหางปลาว่า เป็นต้น เน้น

อ่านต่อหน้า 23

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
Community Organizations Development Institute (Public Organization)
2044/28-33 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ ห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310
โทร. 0-2718-0911, โทรสาร 0-2718-0937
2044/28-33 New Petchburi Road, Huay Khwang Bangkok 10310
Tel. (662) 718-0911

**ชำระค่าฝากรายเดือน
ใบอนุญาตที่ 11/2535
ปทพ. เพชรบุรีตัดใหม่**

“ข่าวชุมชน” รายเดือน สารเผยแพร่สำหรับชุมชนต่างๆ ตีพิมพ์ในชุมชนทุกเดือน เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกชาวชุมชน ผู้นำองค์กร เครือข่าย ประชาสังคม กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ ตลอดจนผู้มีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนทั่วประเทศ ท่านสามารถส่งบทความและข้อคิดเห็นของท่านมาได้ที่ ... หน่วยประชาสัมพันธ์ พทช. โทร. 0-2314-3645-7 โทรสาร 0-2318-6277

ติดตามชม
รายการ
“รวมพลังสร้างสุข”
สารคดีที่จุดประกายให้พลังชุมชน
ทั่วประเทศมาช่วยกัน
สร้างสุขภาวะที่ดีร่วมกัน
ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 11
ทุกวันจันทร์
เวลา 11.05-11.30 น.
เริ่มออกอากาศเดือนพฤษภาคมนี้ !